

Autoreferat

1. Imię i nazwisko.

Ewa Sygit-Kowalkowska

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe lub artystyczne – z podaniem podmiotu nadającego stopień, roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

2011 Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum w Bydgoszczy, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Tytuł rozprawy: *Inteligencja emocjonalna a zachowania zdrowotne w okresie późnej dorosłości*

Promotor: Prof. dr hab. Roman Ossowski

Stopień naukowy: Doktor nauk medycznych w dyscyplinie: Medycyna (2011 rok)

2004 - 2007 Wydział Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Kierunek studiów: Psychologia

Tytuł pracy: *Przemoc wobec osób starszych*

Promotor: Prof. dr hab. Roman Ossowski

Tytuł: Magister Psychologii (2007 rok)

1999 - 2004 Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Kierunek studiów: Prawo

Tytuł pracy: *Dobro dziecka a utrzymanie węzła małżeńskiego*

Promotor: Prof. dr hab. Maria Dragun-Gertner

Tytuł: Magister Prawa (2004 rok)

3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych lub artystycznych.

Przebieg mojego zatrudnienia był wyznaczony dwoma ścieżkami rozwoju zawodowego:

- wykonywaniem zawodu prawniczego, będącego kontynuacją tradycji rodzinnej oraz
- nauką i pracą w zawodzie psychologa,

która umożliwiła mi wyjście poza postawę legalistyczną i otworzyła na rozwój postrzegania zjawisk społecznych poza ścisłym podporządkowaniem tego prawu.

Moja droga rozwoju zainteresowań naukowych prowadziła od realizowania zagadnień prawnomedycznych na uczelni o profilu medycznym, do analiz w obszarze penitencjarno-sądowym w jednostce dydaktyczno-naukowej dedykowanej psychologom. Praca realizowana na uczelniach o różnym profilu kształcenia umożliwiła mi szczególne docenienie zagadnienia wydolności psychofizycznej u osób pełniących trudne role zawodowe, w tym w grupie personelu resocjalizacyjnego.

Obydwie ścieżki działalności zawodowej połączyłam w ramach wykonywania pracy diagnostycznej w charakterze biegłego sądowego przy Sądzie Okręgowym w Bydgoszczy. Opiniowanie w systemie penitencjarnym zapoczątkowałam współpracą z aresztami śledczymi, przeznaczonymi dla osób tymczasowo aresztowanych. Zapoznałam się ze specyfiką wykonywania tymczasowego aresztowania oraz karami i środkami przymusu, realizowanymi przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Tam również dostrzegłam cel i sens uprawiania badań naukowych.

Interdyscyplinarne zajmowanie się problematyką diagnozy stanu zdrowia w instytucjach o charakterze korekcyjno-wychowawczym stanowiło dla mnie największe wyzwanie naukowe, którego się podjęłam i które posiada doniosłe znaczenie praktyczne, zwłaszcza w wymiarze zdrowia publicznego.

W stosunku do powyższego, dotychczasowe zatrudnienie i praca naukowo-dydaktyczna w wymiarze czasowym przebiegała następująco:

D od 2013 r. do chwili obecnej - Wydział Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Stanowisko adiunkta, pracownik naukowo-dydaktyczny

a) Prowadzone zajęcia na Wydziale Psychologii:

Etyka w badaniach psychologicznych i dydaktyce (dla studentów studiów doktoranckich)

Wstęp do psychologii i historia myśli psychologicznej

Psychologia sądowa - wykład dla studentów specjalności: psychologia kliniczna

Psychologia penitencjarna - seminarium monograficzno-empiryczne

Psychologiczno-prawne aspekty pozbawienia i ograniczenia wolności - seminarium monograficzno-empiryczne

Agresja i przemoc - badania i teoria - seminarium monograficzno-empiryczne

Seminarium magisterskie

b) Prowadzone zajęcia na Wydziale Prawa UKW w Bydgoszczy:

Psychologia zeznań

Psychopatologie

Wstęp do psychologii

Moje osiągnięcia w rozwoju naukowym na tym etapie to stworzenie koncepcji badań z obszaru problematyki zdrowia funkcjonariuszy Służby Więziennej (dalej - SW).

II) 2007-2013 Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy, Wydział Nauk o Zdrowiu
Katedra i Zakład Psychologii Klinicznej

Stanowisko asystenta

Prowadzone zajęcia na Wydziale Nauk o Zdrowiu:

Psychologia kliniczna dla studentów Pielęgniarstwa, Ratownictwa Medycznego

Psychologia zdrowia dla studentów Pielęgniarstwa, Ratownictwa Medycznego

Podstawy psychoterapii dla studentów Pielęgniarstwa, Ratownictwa Medycznego

Moje osiągnięcia w rozwoju naukowym na tym etapie to zbudowanie kompetencji w zakresie dokonywania pomiaru i oceny wybranych wskaźników dobrostanu psychofizycznego osób, również w obrębie grup zawodowych.

III) 2004-2007 Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy, Wydział Nauk o Zdrowiu,
Zakład Podstaw Prawa Medycznego

Stanowisko asystenta

Prowadzone zajęcia na Wydziale Nauk o Zdrowiu:

Podstawy prawa dla studentów Pielęgniarstwa, Ratownictwa Medycznego, Dietetyki

Prawo medyczne dla studentów Pielęgniarstwa, Ratownictwa Medycznego, Dietetyki

Moje osiągnięcia w rozwoju naukowym na tym etapie to zbudowanie wizji pracy w oparciu o badania interdyscyplinarne; dostrzeżenie znaczenia badań naukowych nad stanem zdrowia człowieka funkcjonującego w instytucjach o specyficznym statusie prawnym; przyjęcie perspektywy stanu zdrowia będącego efektem oddziaływań struktur organizacyjnych w instytucji, w której człowiek przebywa.

Podsumowując, w okresie od uzyskania dwóch magisteriów - z prawa i psychologii - do uzyskania stopnia doktora w dyscyplinie medycyna (rok 2011) starałam się określić mój dalszy rozwój zawodowy. ***Przedmiotem zainteresowań stało się zdrowie psychofizyczne człowieka funkcjonującego w warunkach podwyższonego ryzyka i jego korelaty.*** Moje publikacje przed momentem uzyskania stopnia naukowego doktora stanowiło łącznie 8 artykułów i 4 rozdziały w monografiach wieloautorskich.

W okresie rozwoju naukowego po uzyskaniu stopnia doktora (rok 2011), zagadnienie dobrostanu psychofizycznego zaaplikowałam względem pracy funkcjonariuszy Służby Więziennej (SW). Przyjęłam, że określony stan zdrowia - odporności psychicznej względem sytuacji trudnych, bez narastających dolegliwości wynikających z wypalenia zawodowego - pełni ważną rolę w procesie wypełniania roli resocjalizacyjnej (wychowawczej). Zagadnienie stało się wyzwaniem naukowym, którego się podjęłam.

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).

Osiągnięciem naukowym w postępowaniu habilitacyjnym jest cykl artykułów (wykazany w pkt a).

a) Tytuł osiągnięcia:

**Specyfika funkcjonowania zawodowego funkcjonariuszy
Służby Więziennej a poziom ich dobrostanu
psychofizycznego**

Zagadnienie zostało opracowane w formie cyklu badań dotyczących następujących kwestii, sformułowanych w pytaniach:

1) Jakie zmienne podmiotowe mają znaczenie dla kształtowania się samopoczucia psychofizycznego funkcjonariuszy SW i które z nich pozwalają przewidywać jej wyższy poziom?

(Projekt badań nr 1)

2) Jakie uwarunkowania podmiotowe i charakterystyki pracy określają poziom wybranych aspektów dobrostanu funkcjonariuszy SW, takich jak: satysfakcja z pracy oraz wyników w zakresie symptomów wypalenia zawodowego oraz jaka jest siła tych uwarunkowań i charakterystyk?

(Projekt badań nr 2)

3) Jakie jest znaczenie cech pracy i cech osobistych dla kształtowania się zaangażowania w pracę oraz prawidłowej jakości snu funkcjonariuszy, w badaniach porównawczych między krajami?

Jaka jest rola poczucia ogólnego dobrostanu dla kształtowania się poziomu zaangażowania w pracę oraz prawidłowej jakości snu?

(Projekt nr 3)

4) Jakie miejsce wśród predyktorów konsekwencji zdrowotnych w SW, zajmują wymagania pracy, wypalenie zawodowe i napięcie stresowe?

Jakie zasoby podmiotowe pełnią rolę moderatorów relacji między wymaganiami w pracy - wypaleniem zawodowym/napięciem stresowym oraz między wypaleniem/napięciem stresowym - konsekwencjami zdrowotnymi?

(Projekt nr 4)

5) Jakie postrzegane charakterystyki pracy i jakie uwarunkowania podmiotowe są istotne w kształtowaniu się zainteresowania pracą (praktykami) w SW, w badaniach porównawczych między krajami?

(Projekt nr 5).

Idea badań opierała się o zgromadzenie nowych danych dotyczących Służby Więziennej, w oparciu o przyjęty model badań (s.17), opisany poniżej w Autoreferacie.

Realizacja zagadnienia została przeze mnie dokonana w formie pięciu projektów badań. Miały one na celu poszukiwanie odpowiedzi na pytania, wykraczające poza dotychczasowy obszar wiedzy naukowej dotyczącej SW. Przyjęto przeanalizowanie:

- charakterystyk pracy w Służbie Więziennej,
- uwarunkowań podmiotowych,
- zainteresowania pracą (praktykami) w Służbie Więziennej,
- i ich wzajemnymi relacjami

a

dobrostanem psychofizycznym w Służbie Więziennej - jego poszczególnymi elementami.

Podjęta tematyka miała również praktyczny cel: odpowiedź na pytanie o możliwości wspierania rozwoju kadry funkcjonariuszy Służby Więziennej. Zgromadzone i przeanalizowane dane w mojej ocenie umożliwiły to. Z tego względu, omówienie cyklu badań zakończone zostało propozycją zastosowania wyników badań w zarządzaniu służbami penitencjarnymi. Ukazałam możliwości wprowadzenia wiedzy pochodzącej z moich badań do organizacji, jaką jest SW.

Na cykl artykułów składają się następujące prace:

a) **Sygit-Kowalkowska, E.** (2025). Dorobek i znaczenie badań naukowych nad personelem więziennym. Wizja i użyteczność kontynuacji badań - perspektywa psychologiczna. *Law Education Security*, 127. (artykuł zaakceptowany do druku)¹

Punktacja: 100 pkt MNiSW

b) **Sygit-Kowalkowska, E.**, Piotrowski, A., Miklósi, M., Hegedűs, J. (2025). A job that's interesting, but requires supervisor support. Personal determinants, perceived job characteristics and interest in prison service work. A comparative study between Poland and Hungary. *Polskie Forum Psychologiczne*, 30, 1. (artykuł zaakceptowany do druku)²

Punktacja: 40 pkt MNiSW

c) **Sygit-Kowalkowska, E.**, Orlak, K., Stolarski, M. (2023). Work for the Prison Service: selected health consequences - investigating the role of personal resources, job demands, work stress, and burnout. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 36(6), 1–17. <https://doi:10.13075/ijomch.1896.02224>

Punktacja: 1.4 IF; 100 pkt MNiSW

d) **Sygit-Kowalkowska, E.**, Piotrowski, A., Hamzah I. (2021). Insomnia among Prison Officers and Its Relationship with Occupational Burnout: The Role of Coping with Stress in Polish and Indonesian Samples. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(8), 4282. <https://doi:10.3390/ijerph18084282>

Punktacja: 4.614 IF; 140 pkt MNiSW

e) Piotrowski, A., **Sygit-Kowalkowska, E.**, Hamzah, I. (2020). Work Engagement among Prison Officers. The Role of Individual and Organizational Factors in the Polish and Indonesian Penitentiary Systems. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(21), 8206. <https://doi:10.3390/ijerph17218206>

¹ Informacja mailowa otrzymana od Redakcji czasopisma

² Informacja mailowa otrzymana od Redakcji czasopisma

Punktacja: 3.390 IF; 140 pkt MNiSW

f) **Sygit-Kowalkowska, E.**, Poklek, R., Pastwa-Wojciechowska, B. (2019). Predicting the Role of Personality Traits, Organizational Factors, and Strategies for Coping with Stress in Job Satisfaction in Correctional Services. *Polish Psychological Bulletin*, 50, 3, 275–283. <https://doi:10.24425/ppb.2019.130701>

Punktacja: 40.418 pkt MNiSW

g) **Sygit-Kowalkowska, E.**, Weber-Rajek, M., Herkt, M., Ossowski, R. (2017). Wypalenie zawodowe u funkcjonariuszy służby więziennej. Rola osobowości i wybranych cech zawodowych. *Medycyna Pracy*, 68, 1, 85–9. <https://doi:10.13075/mp.5893.00499>

Punktacja: 0.610 IF; 7.500 pkt MNiSW (obecne wskaźniki czasopisma: 0.8 IF; 70 pkt MNiSW)

h) **Sygit-Kowalkowska, E.**, Weber-Rajek, M., Porażyński, K., Goch, A., Kraszkiewicz, K., Bułatowicz I. (2015). Samokontrola emocjonalna, radzenie sobie ze stresem a samopoczucie fizyczne funkcjonariuszy służby więziennej. *Medycyna Pracy*, 66, 3, 373–382. <https://doi:10.13075/mp.5893.00182>

Punktacja: 0.401 IF; 15.00 pkt MNiSW (obecne wskaźniki czasopisma: 0.8 IF; 70 pkt MNiSW)

Wskaźniki bibliometryczne cyklu:

pkt MNiSW=582.5 (wedle wskaźników czasopism na dzień składania wniosku: 660 pkt MNiSW)

IF=10.415 ((wedle wskaźników czasopism nadzień składania wniosku: 10.814 IF)

Łączna wartość dorobku w zakresie punktacji MNiSW= 1632.224

Łączna wartość IF dorobku = 14.816

Źródła zainteresowań tematyką badań

Zainteresowanie tematyką Służby Więziennej stanowiło efekt mojej aktywności badawczej w okresie przygotowań pracy doktorskiej, którą obroniłam w 2011 roku. Przedmiotem moich zainteresowań badawczych było wtedy funkcjonowanie ludzi wymagających stałej opieki i wsparcia ze względu na zły stan zdrowia psychofizycznego a przebywających w wybranych instytucjach opiekuńczych o charakterze zamkniętym. Eksplorowałam zagadnienie dobrostanu osób funkcjonujących na co dzień w ośrodkach typu Domy Pomocy Społecznej, w których doświadczają ograniczonej autonomii a jednocześnie ich funkcjonowanie jest podyktowane ogólnie ustalonym schematem porządku dziennego.

Jednocześnie, w ramach aktywności zawodowej na polu praktycznym, współpracowałam z instytucjami zajmującymi się integracją społeczną i zawodową osób po odbyciu kary pozbawienia wolności, takimi jak Centra Integracji Społecznej. Poszukiwania tematyki do dalszego rozwoju naukowego doprowadziły mnie do świata innej grupy społecznej: funkcjonariuszy Służby Więziennej. Ich praca to obszar rzadko eksplorowany przez psychologów. Dostrzegłam, że bycie pracownikiem instytucji jaką jest zakład karny to specyficzne doświadczenie życiowe; świat społeczny jest tam podzielony na dawców i biorców usług. Jednocześnie, zakład karny to nie tylko miejsce odbywania kary, w którym przebywają skazani. To również przestrzeń, gdzie osadzeni, jak i personel penitencjarny są podporządkowani normom, są zależni od innych w decydowaniu o sobie.

Powyższe spostrzeżenia doprowadziły mnie do konkluzji, że oddanie autonomii na rzecz realizacji celu nadrzędnego w zakładzie karnym³, zarówno przed jednych, jak i drugich, rodzi określone psychiczne konsekwencje i tym samym kształtuje dobrostan. Pojawił się pomysł na implementowanie badań nad zagadnieniami funkcjonowania zawodowego w tym na dokonanie oceny roli zasobów dla kształtowania się dobrostanu jednostki, w instytucji o charakterze zamkniętym, jaką jest zakład karny.

Dalsza eksploracja literatury socjologicznej z zakresu specyfiki instytucji o charakterze totalnym (Goffman, 2011; Goffman, 1961) oraz rozwijane doświadczenie sądowo-psychologiczne, doprowadziły mnie do zmierzenia się naukowo z obszarem badań na płaszczyźnie penitencjarnej.

³ Cel nadrzędny realizowania kary pozbawienia wolności (k.p.w.) nie jest jednoznacznie określony w literaturze. Mogę wskazać w oparciu o dostępne opracowania, że k.p.w. pełni funkcję korekcyjną, sprawiedliwościową oraz izolacyjno-ochronną. O specyfice jej realizacji z punktu widzenia SW, piszę dalej.

RAMY TEORETYCZNE zagadnienia badań nad funkcjonowaniem zawodowym i dobrostanem psychofizycznym personelu więziennego:

Istotą funkcjonowania instytucji penitencjarnej, jaką jest zakład karny (z.k.), jest stosowanie przymusu. Służba Więzienna reprezentuje siłę, narzucając jednostce ograniczenia pod postacią pozbawienia wolności osobistej czy dóbr materialnych (Lernell, 1977). Osoba skazana sądownie na karę pozbawienia wolności i osadzona w placówce doświadcza szeregu restrykcji zgodnie z regulaminem funkcjonowania zakładów karnych. Środowisko instytucji penitencjarnych ma z tego tytułu swoją szczególną specyfikę. Na skutek zastosowania kary izolacyjnej - osadzenia - więzień doświadcza stanu deprivacji potrzeb i jest wystawiony na doświadczanie wielu przykrych i negatywnych bodźców (Bałandynowicz, 2012).

Kara pozbawienia wolności pełni wiele funkcji, w tym ma swój charakter resocjalizacyjny względem osadzonego. Stosowanie kary izolacyjnej i proces resocjalizacji w zakładach karnych, to obszary problemowe podejmowane w dyskusjach prawników, pedagogów resocjalizacyjnych, ekonomistów. Efektywność kary pozbawienia wolności jest oceniana przez specjalistów jako niska a kosztowność funkcjonowania systemu penitencjarnego jako stosunkowo wysoka (Felczak, 2013).

Najnowsze opracowanie *Global Prison Trends* (Thailand Institute of Justice, 2024) wskazuje, że analizowane zagadnienia dotyczą 11.5 miliona osób osadzonych na całym świecie, głównie mężczyzn. Alternatywy dla osadzenia wydają się być efektywne, szczególnie w obliczu braków kadrowych. Istniejące trudności w rekrutacji do SW, stygmat pracy w więzieniu i powszechność przemocy osadzonych względem personelu - uzasadniają konieczność stosowania innowacyjnych metod rekrutacji względem dotychczas stosowanych.

Wskazuje się w literaturze, że skuteczność realizacji kary pozbawienia wolności jest uwarunkowana czynnikami podmiotowymi skazanego oraz przedmiotowymi - środowiska z.k. (Kuć, 2008). W procesie resocjalizacyjnym biorą jednak udział dwie grupy podmiotów: strona prowadząca oddziaływanie i strona prowadzona (Swoboda, 2012). Wskazuje się, że relacje między skazanymi a personelem więziennym mają fundamentalne znaczenie dla efektywności resocjalizacji skazanych. Jak wskazuje Ciosek: *Obydwie strony są na siebie skazane, zależą od siebie* (Ciosek, 1993).

Służba Więzienna jako służba dyspozycyjna państwa, wypełnia zadania na rzecz bezpieczeństwa państwa, realizuje zadania o charakterze ochronnym i obronnym (Misiuk i

Kalaman, 2016). Dba i egzekwuje zachowanie dyscypliny i porządku w zakładach karnych.

Personel więzienny tworzy społeczność z osobami osadzonymi, jak i jest specyficzną grupą zawodową. Personel więzienny to kategoria niejednolita, ludzie o różnych profesjach, na różnych stanowiskach służbowych. Wymienić można trzy subkategorie funkcjonariuszy w zależności od kryterium bezpośredniej styczności z więźniami. Grupa stale będąca w styczności to pion pracowników ochrony, wychowawcy, psychologowie. Oni decydują o efektywności wykonywania kary pozbawienia wolności. Personel więzienny można podzielić na kierujących i kontrolujących oraz wykonawców. Kryterium zatrudnienia w służbie stanowi: m.in. dobry stan zdrowia fizycznego i psychicznego oraz brak uzależnień.

Warunki więzienne i ich wpływ na zdrowie osób tam się znajdujących analizowano wielokrotnie, odnosząc to zagadnienie w pierwszej kolejności do społeczności osób osadzonych. Wskazywano, że zaburzenia psychiczne i choroby zakaźne są częstsze u więźniów niż w populacji ogólnej. Notowane są wysokie wskaźniki samobójstw w więzieniach, wyższa śmiertelność niż w populacji ogólnej (Favril i in., 2024; Fazel i Baillargeon, 2011). Częściej występuje nadużywanie alkoholu i innych substancji, depresje, zaburzenia osobowości, nasilony lęk (Gómez-Figueroa i Camino-Proano, 2022). Specyfika stanu psychicznego osadzonych nie może pozostać bez wpływu na osoby mające za zadanie je chronić, resocjalizować czy leczyć.

Zagadnieniom zdrowia personelu penitencjarnego zaczęto poświęcać uwagę stosunkowo później, pierwsze opracowania skupiające się na postaciach funkcjonariuszy (Eksperyment Stanfordzki, 1971 rok, pod kierownictwem dr Zimbardo) zyskały szeroki rozgłos gdyż pokazały, że specyficzne warunki imitujące środowisko więzienne mogą rzutować na zmianę zachowania człowieka, w tym wywoływać zachowania agresywne (Haney i Banks, 1973).

Obecnie, warunki więzienne rozpatruje się jako te, które mogą rzutować na stan zdrowia psychicznego zarówno osadzonych, jak i personelu (Testoni i in., 2020; Crawley, 2004; Kahan, 1998). Ryzyko zagrożenia zdrowia i życia funkcjonariuszy wyróżnia ten zawód spośród innych (Zimbardo i in., 1978).

W analizach teoretycznych, popartych pracami empirycznymi, stworzono następującą charakterystykę Służby Więziennej:

- a) Warunki pracy personelu więziennego należy opisać jako stresogenne;
- b) Koszty stresu ponoszone przez funkcjonariuszy rzutują na stan ich zdrowia i funkcjonowanie w pracy;

c) Źródła stresu w pracy penitencjarnej mają różny charakter i pochodzenie.

W literaturze przedmiotu, źródła stresu służb penitencjarnych można podzielić na dwie grupy:

- 1) te, które wynikają z faktu pracy w bezpośredniej styczności osobistej z więźniami,
- 2) czynniki stresogenne, wynikające ze stylu zarządzania, organizacji pracy i stanu stosunków międzyludzkich. Na tą grupę składają się: wysokie wymagania, słaba kontrola, brak wsparcia społecznego, co stanowi szczególne ryzyko dla zdrowia i dobrego samopoczucia (Schaufeli i Peeters, 2000).

Badacze podejmując się prac nad zagadnieniem stresu w grupie personelu więziennego, częściej eksplorowali obszar związany z pierwszą grupą czynników (Machel, 2003).

Opracowania naukowe oraz dane statystyczne amerykańskich struktur rządowych ds. korekcji z lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych wskazywały, że stres doświadczany przez funkcjonariuszy w pracy więziennej doprowadza do problemów kardiologicznych i nadużywania substancji psychoaktywnych oraz w efekcie wzrostu liczby zwolnień lekarskich (Morgan i in., 2002). Pojawianie się symptomów wypalenia zawodowego uznano również za skutek doświadczanego przez nich stresu zawodowego (Schaufeli i Peeters, 2000). Znaczenie obciążeń w SW ilustruje również wysoki wskaźnik rotacji pracowników, absencja chorobowa w pracy, wysokie wskaźniki niepełnosprawności w porównaniu do przedstawicieli innych zawodów.

Opracowania polskie zawierają również cenne informacje ilustrujące ten problem. Dane udostępnione przez Zespół Służby Medycyny Pracy i Bezpieczeństwa i Higieny Pracy w Biurze Kadr i Szkolenia Centralnego Zarządu Służby Więziennej (2016), wskazują na wzrost częstości występowania zaburzeń:

- wydzielania wewnętrznego (zaburzenie gospodarki lipidowej i otyłość),
- zaburzeń ogólnego stanu odżywienia i przemiany metabolicznej,
- chorób układu krążenia (nadciśnienia tętniczego, choroby niedokrwiennej serca, chorób żył i naczyń limfatycznych),
- zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania (nerwicowych i związanych ze stresem) wśród funkcjonariuszy SW.

Ponadto, jako koszt stresu doświadczanego przez personel wymienia się w polskiej literaturze zagrożenie uzależnieniem od alkoholu i innymi środkami odurzającymi, osłabienie sił oraz zanik identyfikacji zawodowej (Nawój, 1997). Statystyki polskie wskazują, że absencja funkcjonariuszy pełniących służbę wielozmianową w 2023 roku wyniosła 252.577 (wyrażone

w dniach), względem jednozmianowej: 91.974 (Ministerstwo Sprawiedliwości, 2023). W 2023 roku przewinień dyscyplinarnych popełnionych pod wpływem alkoholu lub podobnie działającego środka było 40.

W badaniach Cioska (1993), polscy funkcjonariusze niemal jednogłośnie podkreślali fakt, że ich praca wymaga *dużej odporności, zarówno fizycznej, jak i psychicznej* oraz że *wiele osób pracujących w zakładach karnych nie nadaje się do tej pracy*. Uzyskano wynik mówiący o zróżnicowaniu grup funkcjonariuszy względem stażu ich pracy w SW - bardziej doświadczeni zawodowo są konwencjonalni i uporządkowani, bardziej cenią sobie spokój i poczucie bezpieczeństwa.

Specyfika pracy w środowisku penitencjarnym skupia się w znaczącej mierze na zachowaniu dyscypliny i sprawowaniu nadzoru nad osadzonymi. Charakter opresyjny tej instytucji powoduje, że funkcjonariusze SW pozostają w kontakcie z osobami pozbawionymi możliwości samostanowienia, osobami ze znacząco pogorszonym stanem zdrowia psychicznego. Rygor więzienny ma również odzwierciedlenie w funkcjonowaniu psychicznym funkcjonariuszy. Jednocześnie, według mojej najlepszej wiedzy, analiza stanu zdrowia psychicznego i fizycznego w polskiej SW, dokonywana jest jedynie w procesie rekrutacji do służby oraz w sytuacjach nadzwyczajnych, typu obligatoryjna konsultacja psychologiczna na potrzeby oceny zdolności do służby (np. w związku ze zgonem osadzonego, który nastąpił w trakcie pracy funkcjonariusza).

Warunki pracy penitencjarnej jeśli są pogorszone to rzutują na doświadczanie obniżonej satysfakcji i zadowolenia z pracy w SW, skutkują niższym poziomem zaangażowania w pracę (Lambert i in., 1999; Hepburn i in., 1993; Camp, 1994; Huckabee, 1992; Cullen, 1985). Zgodnie z modelem *Wymagania Pracy - Zasoby* autorstwa Bakker'a i Demerouti (Job Demands-Resources; JD-R), konsekwencje pracy należy analizować z uwzględnieniem zarówno wyzwań, trudności, jak i tym elementów, które pozwalają sprostać sytuacjom zawodowym (Bakker i Demerouti, 2007). W modelu JD-R wskazuje się jednocześnie, że zasoby są niezbędne dla radzenia sobie (Baka, 2018). Mogą przyjmować postać osobistych charakterystyk, które pozwalają osiągać bądź utrzymywać określony stan czy też zapobiegać negatywnym następstwom obciążeń zawodowych (Griffin, i in., 2007).

Zdrowe środowisko pracy i zdrowy pracownik to zagadnienie szerokie i wielopłaszczyznowe. Psychologia wskazuje na możliwości dokonywania oceny zdrowia z dwóch perspektyw: obiektywnej i subiektywnej. Ta pierwsza jest efektem dokonanej oceny medycznej czy psychologicznej. Druga z kolei, subiektywna percepcja zdrowia zwana również zdrowiem subiektywnym, najczęściej utożsamiana jest z poczuciem dobrostanu (Heszen-

Celińska i Sęk, 2020). Ma ono udowodnione znaczenie dla jakości wykonywanej pracy (Song i in., 2018). Dobrostan to też satysfakcja i zaangażowanie oraz bycie zadowolonym (Waddell i Burton, 2006). Międzynarodowa Organizacja Pracy (2009) wskazuje: *Dobre samopoczucie w miejscu pracy* (workplace well-being) *wiąże się ze wszystkimi aspektami życia zawodowego, w tym jakością i bezpieczeństwem środowiska fizycznego pracy, tego jak pracownicy odbierają swoją pracę, swoje środowisko pracy, klimat w miejscu pracy i organizację pracy* (tłum.). Koncepcja well-being w miejscu pracy jest postrzegana jako obejmująca różne doświadczenia emocjonalne związane z pracą, jej zadaniami oraz ogólnym stanem zdrowia (De Simone, 2014).

W obliczu powyższych danych i na skutek rozwoju zainteresowań naukowych z obszaru psychologii penitencjarnej, zaprojektowany i przeprowadzony przeze mnie cykl badań zatytułowany ***Specyfika funkcjonowania zawodowego funkcjonariuszy Służby Więziennej a poziom ich dobrostanu psychofizycznego***, miał na celu przeanalizowanie:

- charakterystyk pracy w Służbie Więziennej,
- uwarunkowań podmiotowych,
- zainteresowania pracą (praktykami) w Służbie Więziennej,
- i ich wzajemnymi relacjami

a

dobrostanem psychofizycznym - jego poszczególnymi elementami.

Przyjęty model badań własnych zaprezentowałam poniżej na Rys.1.

Tworząc model, odniosłam się do treści ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej, która dookreśla wymagania ogólne formalne względem kandydata na funkcjonariusza Służby Więziennej. Uwzględniając specyfikę Służby, przyjąłam następujące grupy zmiennych w modelu:

1. Charakterystykę pracy w SW (na którą w modelu składało się: typ zakładu karnego, zmianowość pracy, dział pracy; stanowisko pracy; postrzegane cechy pracy: wymagania, wsparcie w pracy, kontrola i tempo pracy; terytorium (kraj) SW; staż pracy w SW);
2. Zainteresowanie pracą (praktykami) w SW;
3. Uwarunkowania podmiotowe pracy w SW (kompetencje emocjonalne; strategie radzenia sobie ze stresem, prężność psychiczna; wybrane cechy osobowości; empatia; samoskuteczność; system wartości; tradycje rodzinne; płeć);
4. Dobrostan psychofizyczny SW (w ramach którego wyróżniłam dwa podzbiory zmiennych: a) wyższy poziom samopoczucia psychicznego i fizycznego; satysfakcję z

pracy; zaangażowanie w pracę; niskie wyniki w zakresie symptomów wypalenia zawodowego⁴; niski poziom doświadczania napięcia stresowego w pracy⁵ oraz b) poczucie ogólnego dobrostanu (general well-being); niskie prawdopodobieństwo występowania problemów alkoholowych; niski poziom dolegliwości pod postacią somatyczną, poznawczą i depresyjną⁶; prawidłowa jakość snu⁷.

Grupy zmiennych w modelu:

- charakterystyki pracy w SW,
- zainteresowanie pracą (praktykami) w SW,
- uwarunkowania podmiotowe pracy w SW,

składały się na **opis specyfiki funkcjonowania zawodowego**.

Postawiłam następujące pytania badawcze:

- 1) Jakie zmienne podmiotowe mają znaczenie dla kształtowania się samopoczucia psychofizycznego funkcjonariuszy SW i które z nich pozwalają przewidywać jej wyższy poziom?

(Projekt badań nr 1)

- 2) Jakie uwarunkowania podmiotowe i charakterystyki pracy określają poziom wybranych aspektów dobrostanu funkcjonariuszy SW, takich jak: satysfakcja z pracy oraz wyników w zakresie symptomów wypalenia zawodowego oraz jaka jest siła tych uwarunkowań i charakterystyk?

(Projekt badań nr 2)

⁴ Przyjęłam za: Ogińską-Bulik (2006, s. 152-153), że niski poziom wypalenia zawodowego pracowników, również w grupie SW, jest powiązany z wyższym poziomem zasobów osobistych, w tym kompetencji w zakresie efektywnego radzenia sobie z trudnościami.

⁵ Założyłam zgodnie z literaturą, że napięcia stresowe mogą również motywować i towarzyszyć człowiekowi w rozwoju zawodowym. Przyjęłam, że brak napięcia stresowego nie stanowi o dobrostanie w pracy.

⁶ Założyłam, że dolegliwości na skutek stresu zawodowego, ujawniające się pod postacią np. dolegliwości bólowych, doświadczanego smutku czy trudności w koncentracji przy pracy uznać należy za nieunikniony element życia zawodowego, mimo ich ewidentnie negatywnych konsekwencji.

⁷ W kontekście uzyskanych wyników, które nie kwalifikują do oceny występowania symptomów zaburzeń snu.

- 3) Jakie jest znaczenie cech pracy i cech osobistych dla kształtowania się zaangażowania w pracę oraz prawidłowej jakości snu funkcjonariuszy, w badaniach porównawczych między krajami?

Jaka jest rola poczucia ogólnego dobrostanu dla kształtowania się poziomu zaangażowania w pracę oraz prawidłowej jakości snu?

(Projekt nr 3)

- 4) Jakie miejsce wśród predyktorów konsekwencji zdrowotnych w SW, zajmują wymagania pracy, wypalenie zawodowe i napięcie stresowe?

Jakie zasoby podmiotowe pełnią rolę moderatorów relacji między wymaganiami w pracy - wypaleniem zawodowym/napięciem stresowym oraz między wypaleniem/napięciem stresowym - konsekwencjami zdrowotnymi?

(Projekt nr 4)

- 5) Jakie postrzegane charakterystyki pracy i jakie uwarunkowania podmiotowe są istotne w kształtowaniu się zainteresowania pracą (praktykami) w SW, w badaniach porównawczych między krajami?

(Projekt nr 5).

Wymagania ogólne formalne względem kandydata na funkcjonariusza Służby Więziennej:

obywatelstwo polskie, uregulowany stosunek do służby wojskowej, niekaralność, rękojmia względem wykonywania zadań i zachowania tajemnicy, pełnia praw publicznych, minimum wykształcenie średnie, zdolność psychofizyczna do służby, pełnia praw publicznych

Model badań

Funkcjonowanie zawodowe

Charakterystyka pracy w SW:

Typ zakładu karnego
Zmianowość pracy
Dział pracy
Stanowisko pracy
Postrzegane wymagania w pracy
Postrzegane poczucie wsparcia w pracy
Postrzegana kontrola pracy
Tempo pracy
Terytorium (kraj) SW
Staż pracy w SW

Zainteresowanie pracą (praktykami) w SW

Uwarunkowania podmiotowe pracy w SW:

Kompetencje emocjonalne
Strategie radzenia sobie ze stresem
Prężność psychiczna
Wybrane cechy osobowości
Empatia, Samoskuteczność
System wartości, Tradycje rodzinne
Płeć, Wiek

Dobrostan psychofizyczny SW:

Wyższy poziom samopoczucia psychicznego i fizycznego w pracy
Satysfakcja z pracy
Zaangażowanie w pracę
Niskie wyniki w zakresie symptomów wypalenia zawodowego
Niski poziom doświadczania napięcia stresowego w pracy

Poczucie ogólnego dobrostanu (general well-being)
Niskie prawdopodobieństwo występowania problemów alkoholowych
Niski poziom dolegliwości stresowych pod postacią poznawczą, somatyczną i depresyjną
Prawidłowa jakość snu

W ramach prowadzenia prac badawczych współpracowałam z :

- Zakładem Karnym w Potulicach,
- Zakładem Karnym w Kamińsku,
- Zakładem Karnym w Inowrocławiu,
- Centralnym Ośrodkiem Szkolenia Służb Więziennych w Kaliszu,
- Stowarzyszeniem *Zdrowa Praca* w Warszawie,

oraz naukowcami z następujących ośrodków akademickich:

- dr Magdaleną Weber-Rajek, dr Ireną Bułatowicz, prof. dr hab. Aleksandrem Gochem i prof. dr hab. Romanem Ossowskim, Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy (Projekt nr 1, Projekt nr 2),
- dr Robertem Poklekiem, Wydział Pedagogiczno-Artystyczny w Kaliszu, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (Projekt nr 2),
- Prof. dr hab. Beatą Pastwą-Wojciechowską, Instytut Psychologii, Uniwersytetu Gdańskiego (Projekt nr 2),
- dr hab. Andrzejem Piotrowskim, prof. UG, Instytut Psychologii, Uniwersytetu Gdańskiego (Projekt nr 3),
- dr Immadudinem Hamzah, Politeknik Ilmu Pemasyarakatan, Banten, University of Indonesia (Projekt nr 3),
- dr Mikołajem Stolarskim, Instytut Psychologii, Uniwersytetu im. Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie oraz dr Katarzyną Orlak (Projekt nr 4),
- dr Mártá Miklósi, Faculty of Humanities, Institute of Educational Studies and Cultural Management, University of Debrecen, Hungary (Projekt nr 5),
- dr Judit Hegedűs, Department of Behavioural Sciences in Law Enforcement, Faculty of Law Enforcement, Ludovika University of Public Service, Budapest, Hungary (Projekt nr 5).

Stan przeprowadzonych badań własnych. Efekty badań w odpowiedzi na opisany problem naukowy:

Projekt nr 1:

**Kompetencje emocjonalne, strategie radzenia sobie ze stresem funkcjonariuszy SW
a dobrostan psychofizyczny**

Projekt opracowany i zaprezentowany w formie:

- a) artykułu, 2015 rok
Autorzy: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Magdalena Weber-Rajek, Krzysztof Porążyński, Aleksander Goch, Krzysztof Kraszkiewicz, Irena Bułatowicz.
Samokontrola emocjonalna, radzenie sobie ze stresem a samopoczucie fizyczne funkcjonariuszy służby więziennej. *Medycyna Pracy*, 66(3), 373–382,
- b) wystąpienia ustnego podczas III Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Za kurtyną resocjalizacji. Nowe wyzwania i doświadczenia*, Toruń, UMK, 7-8.04.2016 r., autorstwa: Magdalena Weber-Rajek, **Ewa Sygit-Kowalkowska**. *Predyktory samopoczucia psychofizycznego w pracy funkcjonariuszy służby więziennej*,
- c) wystąpienia ustnego podczas X Ogólnopolskiej Konferencji Sekcji Psychologii Zdrowia PTP, Uniwersytet Gdański, 15-17.05.2015 r., autorstwa: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Magdalena Weber-Rajek. *Samokontrola emocjonalna, radzenie sobie ze stresem a samopoczucie psychofizyczne funkcjonariuszy więziennych*,
- d) w formie raportu z badań przygotowanego dla Centralnego Zarządu Służby Więziennej w Warszawie.

W 2014 roku nawiązałam pierwszą współpracę naukową z Zakładem Karnym w Potulicach. To ośrodek penitencjarny typu zamkniętego, dla skazanych mężczyzn odbywających karę pozbawienia wolności po raz pierwszy, obejmujący ponad 1500 miejsc.

Uprzednie analizy literatury psychologiczno-prawnej z zakresu zagadnienia, jakim jest praca w SW, doprowadziły mnie w konsekwencji do zadania następujących pytań:

- Co pozwala podtrzymywać dobrostan psychofizyczny w SW, mimo potencjalnie silnie obciążających warunków pracy?,

- Na jaki obszar możliwej eksploracji naukowej wskazuje psychologia, tak by uzyskać odpowiedzi na powyższe?

Wymagania w pracy z osadzonymi rodzić mogą napięcia co należałoby opisać za Łosiakiem, jako *stres odpowiedzialności i nieprzewidywalności* generujący *podwyższoną gotowość do działania* (Łosiak, 2008).

W oparciu o literaturę i poprzez przeprowadzenie ustrukturalizowanych rozmów z funkcjonariuszami, opisałam wraz z zespołem wnioski z analizy stanowisk pracy oraz stworzyłam następujący obraz psychologiczny SW:

- wszechobecne nastawienie personelu na utrzymywanie dyscypliny,
 - doświadczanie licznych sytuacji o charakterze niekontrolowalnym a inicjowanych przez osadzonych (agresja werbalna i fizyczna osadzonych w stosunku do funkcjonariuszy, w stosunku do samych siebie i współwięźniów),
 - brak autonomii wynikający z faktu hierarchii służbowej,
- rodzący trudne emocje oraz stres o charakterze chronicznym, jak i ostrym, co towarzyszy funkcjonariuszom w pracy i poza nią.

Ustalono do tej pory, że osłabienie kondycji psychofizycznej u przedstawicieli SW pojawia się w konsekwencji poczucia bycia nieskutecznym i bezsilnym wobec zachowań osób osadzonych (Cherniss, 1980). W procesie pokonywania stresu i chronienia się przed jego negatywnymi skutkami, jednostka w tym funkcjonariusz może wykorzystywać zasoby zdrowotne (Mastalerz-Migas i in., 2012). Wśród zasobów kluczowych dla zdrowia odnaleźć można w literaturze prężność psychiczną czy wsparcie społeczne (Hobfoll, 2002). Spośród właściwości osobowości sprzyjających zdrowiu, wymienia się m.in.: inteligencję emocjonalną, prężność, poczucie własnej skuteczności (Ogińska-Bulik, 2010). Jednak nadal ich znaczenie w grupie funkcjonariuszy SW jest bądź niepoznane bądź niedostatecznie przebadane. Dodatkowo, jeśli naturalną skłonnością człowieka zdrowego jest podejmowanie prób minimalizowania negatywnych emocji, to pojawia się pytanie o rolę strategii radzenia sobie ze stresem dla kształtowania dobrostanu w SW (Gross, 2006).

Wraz ze współpracownikami z Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy, dokonaliśmy pomiarów mających na celu ustalenie znaczenia samokontroli emocjonalnej i strategii radzenia sobie ze stresem dla kształtowania się dobrostanu (samopoczucia) psychofizycznego w pracy.

Moim wkładem do współpracy było przygotowanie projektu badań, przedyskutowanie wyników, dobór literatury na potrzeby opisanie tego w formie artykułu naukowego.

Przekonałam zespół do podjęcia tematu roli kompetencji emocjonalnych w SW, z uwagi na brak danych na ten temat. Zastosowaliśmy narzędzie do badania komponentu samokontroli emocji, jednej ze zdolności tworzącej model inteligencji emocjonalnej Saloveya i Mayera (1990). Powstała praca pod tytułem *Samokontrola emocjonalna, radzenie sobie ze stresem a samopoczucie psychofizyczne funkcjonariuszy więziennych*. Badanie zostało przeprowadzone między innymi z wykorzystaniem narzędzia *Kwestionariusz Psychospołeczne warunki pracy* autorstwa Cieślak i Widerszal-Bazyl (2000). Narzędzie służy do pomiaru stresu związanego z psychospołecznymi właściwościami pracy. Zastosowaliśmy jedną ze skal składającą się z dwóch czynników: (1) samopoczucie fizyczne, (2) samopoczucie psychiczne. Analizy wyników w zakresie dobrostanu w pracy na płaszczyźnie fizycznej i psychicznej w odniesieniu do norm stenowych ogólnych, wykazały, że co do wybranych dolegliwości fizycznych, badani uzyskali wyniki nawet średnio 100-krotnie wyższe niż przedstawiciele innych zawodów. Uzyskane zostały dane wskazujące, że wyższy poziom doświadczanego przez badanych dobrostanu (samopoczucia) jest związany z wyższym poziomem samokontroli emocjonalnej. Badania metodą analizy regresji wielokrotnej pokazały, że:

- 1) wyższy poziom samokontroli,
- 2) wyższy poziom poszukiwania wsparcia w sytuacji stresu,
- 3) niższy poziom bezradności w sytuacji stresu,

pozwalają przewidywać wyższy poziom dobrostanu fizycznego badanych osób. Analizy regresji wyjaśniające poziom dobrostanu psychicznego wykazały znaczenie wymienionego wyżej czynnika 1) i 2) oraz unaocznili rolę strategii korzystania z poczucia humoru w sytuacji stresu. Jej niższy poziom, pozwalał na przewidywanie wyższego dobrostanu psychicznego.

Zmienne socjodemograficzne (wiek, staż pracy, stan cywilny) okazały się być bez statystycznie istotnego znaczenia. Niemniej, opierając się o literaturę przedmiotu, należało zakładać w toku dalszych prac, że wybrane aspekty obciążeń zawodowych w SW, pozostawać mogą w relacji m.in. ze stażem pracy czy miejscem (działem) pracy (Irwin, 1996; Triplett i in., 1996; Dollard i Winefield, 1995; Gerstein i in., 1987). Ponadto, nie wszystkie stanowiska pracy

w służbie wiążą się z bezpośrednim kontaktem z więźniami, co ustalono poprzez przeprowadzenie wywiadów wstępnych z funkcjonariuszami.

Wyniki badań empirycznych zostały zaprezentowane w formie wystąpień ustnych podczas: III Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Za kurtyną resocjalizacji. Nowe wyzwania i doświadczenia*, Toruń, UMK, 7-8 kwietnia 2016 r., oraz X Ogólnopolskiej Konferencji Sekcji Psychologii Zdrowia PTP, Uniwersytet Gdański, 15-17 maja 2015 r.

Współpraca naukowa zaowocowała zdobyciem szerszej wiedzy nad specyfiką dolegliwości zdrowotnych SW oraz podstawową znajomością prowadzeniem badań na funkcjonariuszach. Pierwsza praca badawcza nad personelem więziennym nadała - wedle mojej oceny - kierunek jej kontynuacji w kolejnych latach. Dostrzegłam, że warto prowadzić analizy strategii radzenia sobie z wykorzystaniem bardziej rozbudowanego narzędzia kwestionariuszowego. Efekty pierwszej współpracy badawczej z zakładem karnym dostarczyły mi również wiedzę na temat aspektów formalnych i etycznych w organizowaniu badań penitencjarnych, z udziałem personelu. Pozwoliło to, w dalszych krokach, na planowanie badań z uwzględnieniem jak najszerszego zakresu kontroli i komfortu dla osób badanych.

Ukończenie pierwszego projektu z cyklu pozwoliło mi na dostrzeżenie drastycznie przekroczonych norm w zakresie dolegliwości sercowych, zaburzeń snu czy odczuwania nudności. Wyniki uzasadniały kontynuowanie prac nad dobrostanem i przyjęcie orientacji na poszukiwanie rozwiązań dla jego wspierania w SW.

Projekt nr 2:

Rola charakterystyk podmiotowych i organizacyjnych względem zjawiska wypalenia zawodowego i satysfakcji z pracy funkcjonariuszy SW

Projekt opracowany i zaprezentowany w formie:

- a) artykułu, 2019 rok
Autorzy: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Robert Poklek, Beata Pastwa-Wojciechowska. Predicting the Role of Personality Traits, Organizational Factors, and Strategies for Coping with Stress in Job Satisfaction in Correctional Services. *Polish Psychological Bulletin*, 50(3), 275–283,
- b) artykułu, 2017 rok
Autorzy: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Magdalena Weber-Rajek, Martyna Herkt, Roman Ossowski.
Wypalenie zawodowe u funkcjonariuszy służby więziennej. Rola osobowości i wybranych cech zawodowych. *Medycyna Pracy*, 68(1), 85–9,
- c) wystąpienia ustnego podczas II Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Człowiek w obliczu prawa. 100-lecie wzajemnych doświadczeń nauki i praktyki* na Uniwersytecie Gdańskim w dniach 24-25.10.2019 r., autorstwa: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, *Dobrostan psychofizyczny w pracy funkcjonariuszy Służby Więziennej. Analiza i refleksje z badań.*

Zawody, które wymagają częstych i intensywnych kontaktów interpersonalnych z odbiorcami usług, są szczególnie narażone na wypalenie zawodowe (Maslach i in., 1996). Zainteresowanie zjawiskiem wypalenia zawodowego wydawało się mi istotne z punktu widzenia jego szczególnego charakteru i możliwych konsekwencji dla pracownika, jak i organizacji. Wypalenie zawodowe jest reakcją na przewlekłe narażenie na obciążenia w miejscu pracy i objawia się uczuciem wyczerpania emocjonalnego, cynizmem i poczuciem braku postępów w pracy (Maslach i Jackson, 1981). Do tej pory, badania wypalenia zawodowego funkcjonariuszy SW pozwoliły na opisanie tego zjawiska jako powiązanego z obniżonym zadowoleniem z życia i absencją czy też zamiarem opuszczenia organizacji. Ma ono negatywne skutki zarówno dla personelu, jak i dla samych instytucji (Lambert i in., 2015). Co ciekawe, w grupie SW niskie wyniki w zakresie symptomów wypalenia były powiązane z zaufaniem względem bezpośrednich przełożonych i dyrekcji, nie zaś względem współpracowników (Hogan i in., 2012).

Projekt badań nr 2 został podzielony na dwa etapy. W pierwszym, wraz z zespołem

wzięliśmy pod uwagę wybrane aspekty osobowości, które w oparciu o dotychczas zgromadzone dane naukowe opisano jako mające znaczenie dla rozwoju symptomów wypalenia zawodowych (Mc Manus i in., 2011; Alarcon i in., 2009; Zellars i in., 2000). W polskiej SW, wykazano dotychczas temperamentalne uwarunkowania symptomów wypalenia zawodowego, stresu zawodowego i radzenia sobie (Cieślak, i in. 2008).

W 2017 roku, w efekcie nawiązanej współpracy między Zakładem Karnym w Kamińsku, Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy oraz Wydziałem Pedagogiki i Psychologii UKW, zrealizowaliśmy projekt badawczy: *Wypalenie zawodowe wśród funkcjonariuszy służby więziennej. Analiza zjawiska z punktu widzenia uwarunkowań osobowościowych, socjodemograficznych oraz zajmowanego stanowiska pracy*. Mój udział w pracach objął współtworzenie modelu badań, przeprowadzenie analiz i dyskusji wyników w ramach przygotowań artykułu naukowego.

Zastosowano w badaniu:

- *Inwentarz Osobowości NEO-FFI* autorstwa Costy i McCrae'a w polskiej adaptacji Zawadzkiego i wsp. (1998), do oceny 5 głównych wymiarów osobowości,
- *Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego*, opracowany przez Jaworowską (2014), będący polską adaptacją włoskiego kwestionariusza Link Burnout Questionnaire (LBQ) autorstwa Santinello. Test LBQ pozwala na zbadanie czterech wymiarów, z których każdy ma dwa przeciwstawne bieguny. Wyróżnia się wymiar psychofizyczny (Wyczerpanie-Energia), wymiar relacji (Brak Zaangażowania-Zaangażowanie), wymiar kompetencji zawodowych (Brak Skuteczności-Skuteczność), wymiar oczekiwań egzystencjalnych (Rozczarowanie-Satysfakcja).

Zakład karny, w którym pozyskano osoby badane, jest zakładem przewidzianym dla recydywistów. Z punktu widzenia pracy penitencjarnej, recydywa to powrotność do przestępstwa. Oznacza utrzymywanie się zachowań przestępczych, które miały zostać wyeliminowane/zminimalizowane podczas pobytu w więzieniu.

W metodologii badań przyjęliśmy dokonanie podziału na funkcjonariuszy pozostających w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi bądź bez takiego kontaktu, opisując to jako *stanowisko pracy*. Do tej pory w literaturze przedmiotu wskazano jednoznacznie, że kontakty funkcjonariuszy z osadzonymi mogą stanowić źródło stresu. Kontakty z więźniami narażają na przemoc a trudnością dla funkcjonariuszy jest radzenie sobie z problemami pochodzącymi od więźniów (Lindquist i Whitehead, 1986).

Analizy badań pokazały, że w grupie osób nie pracujących w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi, poziom wyczerpania i rozczarowania był niższy. Z wykorzystaniem modelu

liniowego, określone zostały istotne statystycznie predyktory wypalenia zawodowego. Staż pracy i stanowisko okazały się istotnymi predyktorami wymiaru wypalenia zawodowego, jakim jest wymiar psychofizyczny (Wyczerpanie-Energia). Ustalono następujące znaczenie czynników osobowościowych:

- wraz ze wzrostem sumienności, spada poziom rozczarowania (wymiaru wypalenia) u badanych,
- wraz ze wzrostem poziomu ekstrawersji i ugodowości, zwiększa się poziom w zakresie skuteczności,
- żaden z analizowanych predyktorów (osobowość, charakterystyka pracy w SW) nie okazał się być istotny statystycznie dla zaangażowania.

Wyniki badań spowodowały przyjęcie następujących wniosków względem dalszych badań:

- 1) Konieczne jest przyjrzenie się dobrostanowi SW z uwzględnieniem wypalenia zawodowego.
- 2) Poszukiwanie odpowiedzi na pytania co kształtuje stan pożądany w SW typu: zaangażowanie, satysfakcja z pracy, jest równie istotne co przyglądanie się zjawiskom mającym znamiona chorobowe typu wypalenie. W sytuacji, gdy nie udało się ustalić predyktorów zaangażowania, badanie zjawisk pozytywnych musi zostać zaimplementowane w dalszych projektach.
- 3) Charakterystyki pracy w SW muszą być uwzględniane przy projektowaniu dalszych badań.
- 4) Należy szukać rozwiązań aby badania obejmowały szerszy krąg funkcjonariuszy SW (realizując współpracę naukową z ośrodkami szkoleniowymi, czy też w oparciu o współpracę z Okręgowymi Inspektoratami SW).

W oparciu o powyższe, drugi etap projektu naukowego nr 2 został zrealizowany przeze mnie wedle nowej wizji. Dokonałam tego we współpracy z Centralnym Ośrodkiem Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu i Instytutem Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego, w 2018 roku.

Podczas udziału w 36 Kongresie Polskiego Towarzystwa Psychologicznego *Psychologia dla zdrowia osoby i społeczeństwa* 21-24 września 2017 r. Gdańsku nawiązałam kontakt z dr Robertem Poklekiem i podjęłam współpracę z Prof. dr hab. Beatą Pastwą-Wojciechowską. Efektem czego było stworzenie i zrealizowanie kolejnego pomysłu badań na funkcjonariuszach SW (drugi etap projektu naukowego nr 2). W oparciu o poczynione ustalenia, przeprowadziliśmy badania i opublikowaliśmy je w formie artykułu zatytułowanego:

Prognostyczna wartość cech osobowości, czynników organizacyjnych i strategii radzenia sobie ze stresem dla satysfakcji z pracy w Służbie Więziennej.

Wspomniany projekt różnił się od poprzednio realizowanych. Był przeprowadzany w ramach szkoleń dla kadry SW, poza zakładem pracy. Takie działanie było możliwe do zrealizowania w efekcie nawiązania współpracy z Panią Komendant Centralnego Ośrodka Szkolenia Służby Więziennej w Kaliszu, w którym prowadzone były szkolenia i doskonalenie zawodowe funkcjonariuszy oraz pracowników Służby Więziennej. Badanie objęło liczniejszą grupę badanych niż poprzednio, z większym udziałem kobiet oraz udziałem pracowników administracyjnych więzień. Wykorzystano w badaniu *Bochumski Inwentarz Osobowościowych Wyznaczników Pracy*, w polskiej adaptacji Jaworowskiej, Brzezińskiej (2014), *Wielowymiarowy Inwentarz do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem* (COPE) w adaptacji Juczyńskiego i Ogińskiej-Bulik (2009), *Skalę Satysfakcji z Pracy* Zalewskiej (2003). Przyjęto założenie, by przeanalizować czynniki współkształtujące satysfakcję z pracy SW, z uwzględnieniem podziału na podgrupy pracowników (trzy działy pracy: administracyjny, ochrony, penitencjarny - wychowawcy i psychologowie) oraz zmienne psychologiczne. *Bochumski Inwentarz Osobowościowych Wyznaczników Pracy* pozwala na pomiar różnych aspektów osobowościowych ważnych z punktu widzenia efektywnego funkcjonowania zawodowego. W ramach poszczególnych obszarów osobowości znajdują się: orientacje zawodowe (przywództwo, władza, osiągnięcia), kompetencje społeczne (np. wrażliwość, asertywność), zachowania zawodowe (np. sumienność, elastyczność), cechy psychologiczne (np. stabilność emocjonalna). Narzędzie COPE wykorzystano z podziałem na trzy grupy strategii: aktywne radzenie sobie, zachowania unikowe oraz korzystanie ze wsparcia i koncentracja na emocjach (Carver i in., 1989).

W analizach korelacyjnych okazało się, że satysfakcja z pracy jest powiązana z motywacją przywództwa oraz wrażliwością społeczną. Ta druga cecha była istotna zarówno dla personelu administracyjnego, jak i personelu penitencjarnego. W analizach predykcyjnych wyników pracowników działu ochrony okazało się, że:

- wrażliwość społeczna,
- poszukiwanie wsparcia społecznego,
- motywacja władzy,

prowadzi do wzrostu o 30% wyjaśnianej wariancji.

Wśród personelu penitencyjnego, stosowanie strategii: aktywnego radzenia sobie, korzystania ze wsparcia instrumentalnego i emocjonalnego czy powstrzymywania się od działań, miało znaczenie dla poziomu satysfakcji z pracy. W modelu dla pracowników działu penitencyjnego to wrażliwość społeczna okazała się być istotnym predyktorem, który samodzielnie wyjaśnia 16% zmienności w zakresie satysfakcji z pracy.

Dodatkowo, w badaniu uwidoczniło się na poziomie tendencji statystycznej, że dla kształtowania satysfakcji zawodowej może mieć znaczenie strategia Zazywania Alkoholu lub Innych Środków Psychoaktywnych. Moją refleksją wobec powyższego było przyjęcie nastawienia na zwiększanie próby badanych w dalszych pracach, co pozwoliłoby zweryfikować, na ile jest to istotna statystycznie zależność. Dalsze prowadzenie analiz w tym zakresie wydawało się być znaczące. Szczególnie, że w literaturze przedmiotu wskazuje się, używanie substancji odurzających jako środka zaradczego dla przeżywanych stresów zawodowych, pozwala na redukcję napięcia, jednak stanowi strategię ucieczkowo-unikową i jest pozytywnie powiązane z wypaleniem zawodowym (Carlson i Thomas, 2006; Makowska i Poprawa, 2001; Anshel, 2000; Burke i Deszca, 1986). Zaprojektowanie i przeprowadzenie badań uwzględniających aspekt radzenia sobie ze stresem poprzez używanie substancji psychoaktywnych jest wymagającym zadaniem z uwagi na tematykę oraz specyfikę grupy badanej. Niemniej, do tej pory w literaturze penitencjarnej nadużywanie substancji psychoaktywnych było wskazywane jako jeden z rezultatów doświadczania wypalenia zawodowego (Lambert i Paoline, 2010).

Inną konsekwencją wynikającą z prezentowanych badań było przyjęcie założenia, że kolejne projekty powinny uwzględniać aspekt pracy w trybie jedno- i wielozmianowym, co charakteryzuje pracę w SW. Badana organizacja funkcjonuje w trybie całodobowym również świątecznym oraz w dni wolne od pracy, co odróżnia ją od innych miejsc pracy.

Wyniki przeprowadzonych prac zaprezentowałam na II Międzynarodowej Konferencji Naukowej *Człowiek w obliczu prawa. 100-lecie wzajemnych doświadczeń nauki i praktyki* na Uniwersytecie Gdańskim w dniach 24-25 października 2019 r., w formie wystąpienia ustnego. Podczas tego wydarzenia nawiązałam współpracę z dr hab. Andrzejem Piotrowskim, prof. UG, która zaowocowała dalszymi projektami naukowymi.

Projekt nr 3:

**Międzynarodowe analizy wybranych aspektów dobrostanu u funkcjonariuszy SW.
Rola cech pracy i cech osobistych. Metaanaliza**

Projekt opracowany i zaprezentowany w formie:

- a) artykułu, 2021 rok
Autorzy: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Andrzej Piotrowski, Imaduddin Hamzah. Insomnia among Prison Officers and Its Relationship with Occupational Burnout: The Role of Coping with Stress in Polish and Indonesian Samples. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(8), 4282,
- b) artykułu, 2020 rok
Autorzy: Andrzej Piotrowski, **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Imaduddin Hamzah. Work Engagement among Prison Officers. The Role of Individual and Organizational Factors in the Polish and Indonesian Penitentiary Systems. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(21), 8206,
- c) wystąpienia ustnego w zespole: Imaduddin Hamzah, **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Andrzej Piotrowski, zatytułowanego: *Insomnia among prison officers and its relationship with occupational burnout. The role of coping with stress in a Polish and Indonesian sample*. The 2nd International Online Conference of Law and Human Rights 2021. *Restructuring Law and Human Rights in New-Normal Society*, 3-6.05.2021. Research and Development Agency for Law and Human Rights, Ministry of Law and Human Rights, Republic of Indonesia in collaboration with Universitas Syiah Kuala,
- d) wystąpienia ustnego podczas VIII Międzynarodowej Konferencji *Za kurtyną resocjalizacji. Od oddziaływań profilaktycznych do resocjalizacyjnych w obliczu współczesnych wyzwań*, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu; autorstwa: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, o tytule: *Sen i jego znaczenie dla pracy funkcjonariusza penitencjarnego. Wstępne wyniki badań nad bezsennością w Służbie Więziennej*, 9.09.2022 r., Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu,
- e) wystąpienia ustnego, podczas V Zjazdu Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Pracy i Organizacji, autorstwa **Ewa Sygit-Kowalkowska**, o tytule: *Bezsennaść funkcjonariuszy penitencjarnych i jej znaczenie dla rozwoju wypalenia zawodowego. Znaczenie wysiłków w radzeniu sobie ze stresem*, 12-14.09.2022 r., Uniwersytet Gdański,
- f) wystąpienia ustnego podczas II Naukowej Konferencji *Interdyscyplinarne Spojrzenie na Nauki o Zdrowiu*, pamięci prof. dr hab. med. Piotra Lassa Gdański Uniwersytet Medyczny, autorstwa: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Andrzej Piotrowski. *Bezsennaść funkcjonariuszy penitencjarnych. Rola czynników socjodemograficznych, organizacyjnych i strategii radzenia sobie ze stresem*, 23-25.11.2022 r., Gdański Uniwersytet Medyczny,

- g) wystąpienia posterowego, autorstwa: Andrzej Piotrowski, **Ewa Sygit-Kowalkowska**. *Sleep disorders among prison officers in Poland*, 4-7.06.2022, 30th European Congress of Psychiatry, Budapest,
- h) cyklu zajęć wykładowych *Psychologii penitencjarnej* dla studentów The Department of Management & Innovation Systems (DISA-MIS), University of Salerno, Italy, zrealizowanego na zaproszenie, w ramach kursu z zakresu Psychologii Organizacji, w okresie październik-grudzień 2022 roku.

Badania z obszaru penitencjarystyki są rzadko spotykane w literaturze psychologicznej naukowej, tej rodzimej, jak i międzynarodowej. Trudno jednoznacznie wskazać ich przyczynę. Z pewnością wymogi formalne i etyczne odróżniają prowadzenie badań w tym środowisku od badań poza tymi instytucjami.

Badania nad personelem SW, dotychczas prowadzone przeze mnie na terenie Polski, zostały poszerzone o współpracę międzynarodową w latach 2020-2021. Razem z dr hab. Andrzejem Piotrowskim, prof. UG, nawiązaliśmy kontakt z dr Immadudinem Hamzah (Politeknik Ilmu Pemasyarakatan, University of Indonesia. Banten, Indonesia), wykładowcą uczelni mającej wieloletnie tradycje kształcenia kadr mundurowych.

Współpraca naukowa między ośrodkami rozpoczęła się od dokonania porównania ścieżki rekrutacji i selekcji kandydatów do służby, procesów szkolenia w trakcie pracy zawodowej, możliwości otrzymywania wsparcia w pracy oraz korzystania z zajęć psychologicznych dedykowanych SW. W toku analiz zespołu badawczego ustaliliśmy, że sytuacja kształtuje się następująco:

- Prestiż społeczny SW w obydwu krajach jest inny - jest on niski w Polsce, z kolei zawód funkcjonariusza SW w Indonezji jest społecznie poważany. Zawód ten wiąże się również z wyższymi zarobkami funkcjonariuszy więziennych względem pozostałych służb mundurowych w Indonezji. Jednocześnie zgodnie z danymi naukowymi, zarobki kompensują obciążenia w pracy i rzutują pozytywnie na zaangażowanie w pracę (Ashraf, 2020; Kee i in., 2016),

- Istnieją dysproporcje ilości osadzonych względem ilości personelu; ogólna populacja SW to 72 tysiące w Polsce i 256 tysięcy w Indonezji. W Indonezji przypada średnio trzykrotnie więcej osadzonych na funkcjonariusza (Centralny Zarząd Służby Więziennej, 2020; Institute for Crime & Justice Policy Research, 2020), co zgodnie z literaturą może rzutować na doświadczanie stresu zawodowego w SW (Rutter i Fielding, 1988),

- w Indonezji, system penitencjarny mierzy się z innymi wyzwaniami typu terroryzm, wykonywanie kar śmierci, terroryzm; zaludnienie w celach względem pojemności to 174,2% w Indonezji a 86,3% w Polsce (Institute for Crime & Justice Policy Research, 2020).

W oparciu o wstępnie poczynione analizy sytuacji, stworzyliśmy dwa etapy realizacji projektu badawczego. Byłam osobą współodpowiedzialną za stworzenie koncepcji badań, prowadzenie ich na terytorium Polski (na terenie województwa kujawsko-pomorskiego), analizę danych i ich przedyskutowanie na potrzeby artykułów.

Pierwszy etap badań, przeprowadzony w trudnym pandemicznym roku 2020, został opisany w artykule: *Work Engagement among Prison Officers. The Role of Individual and Organizational Factors in the Polish and Indonesian Penitentiary Systems*. Ustalono na podstawie analizy literatury, że stan zaangażowania w pracę, opozycyjny względem stanu wypalenia zawodowego, jest zagadnieniem nieopisanym w tej grupie zawodowej. Projekt oparliśmy o następujące narzędzia:

- *Coping Orientation to Problems Experienced Inventory* (COPE; pol. Wielowymiarowy Inwentarz do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem) autorstwa Carver i in. (1989). W badaniu strategie podzielone zostały na trzy grupy: aktywne radzenie sobie, zachowania unikowe, poszukiwanie wsparcia i koncentracja na emocjach,

- *Utrecht Work Engagement Scale* (UWES-9; pol. *Praca i Samopoczucie*) autorstwa Schaufeli i in. (2006), mierzący zaangażowanie w pracę,

- *Drabina Cantrila* (1965) do oceny postrzeganego ogólnego dobrostanu,

- metryczkę.

Stworzyliśmy projekt badań, do którego przystąpiło łącznie 312 funkcjonariuszy z Polski i 467 z Indonezji, w tym 11,4% kobiet z Polski i 21,1% z Indonezji. Na pytanie dotyczące tradycji rodzinnej pracy w służbach mundurowych odpowiedziało twierdząco 26,9% badanych z obszaru Polski i 42,4% z Indonezji.

Najsilniejsza relacja została zaobserwowana między zachowaniem unikowym w sytuacji stresu a dobrostanem (well-being). Zaangażowanie w pracę okazało się średnio wyższe w grupie osób pracujących w trybie wielozmianowym. Wyższy poziom zaangażowania był związany z wyższymi wynikami w zakresie aktywnego radzenia sobie, poszukiwania wsparcia, koncentracji na emocjach i wyższego poziomu dobrostanu.

W obydwu grupach, relacja między aktywnym radzeniem sobie i zaangażowaniem w pracę była statystycznie istotna. Uwidocznione jednak zostały różnice między badanymi krajami w zakresie typu zakładu karnego i dobrostanu. Dobrostan okazał się znaczącym

mediatorem w grupie polskiej między: typem zakładu karnego, aktywnym i unikowym radzeniem sobie a zaangażowaniem. Jednocześnie, dobrostan był średnio wyżej oceniany w grupie funkcjonariuszy z zakładów karnych typu zamkniętego. Z kolei, funkcjonariusze z Indonezji, uzyskali wyższe wyniki w zakresie zaangażowania i dobrostanu.

Generalnie, specyfika funkcjonowania zakładu karnego typu otwartego może narażać na częstszą bezpośrednią konfrontację SW z osadzonymi. A to z kolei, wzbudzać może stres i rzutować na pojawianie się symptomów wypalenia zawodowego w grupie funkcjonariuszy SW, co pokazuje część badań (Triplett i in., 1996). Z drugiej jednak strony, sąd orzekający osadzenie w zakładzie o typie zamkniętym, umieszcza tam skazanych m.in. stwarzających poważne zagrożenie społeczne, skazanych na karę dożywotniego pozbawienia wolności albo na karę pozbawienia wolności w wymiarze 25 lat lub wyższym; skazanego za przestępstwo popełnione w zorganizowanej grupie (polskie ustawodawstwo: ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy). Z tego chociażby względu, zrozumiałe jest, że praca w zakładzie typu zamkniętego może wiązać się ze średnio wyższym poziomem natężenia stresu i stanowić czynnik wzmacniający obawy funkcjonariuszy o własne bezpieczeństwo (Van Voorhis i in., 1991; Lasky i in., 1986).

Współrealizowany przeze mnie międzynarodowy projekt badawczy został podzielony na dwa etapy. W drugim, stanowił kontynuację działań mających na celu zrozumienie zjawiska wypalenia zawodowego w SW. Jednocześnie, poszerzono w nim aspekt analiz w zakresie zdrowia. Przegląd literatury dotyczącej konsekwencji zdrowotnych w wyniku doświadczania stresu, kazał uwzględniać zaburzenia snu jako odpowiedź organizmu na doświadczanie sytuacji ekstremalnie trudnych, z którymi SW ma również do czynienia (Binley, 2023; Kinman i in., 2016). Za kluczowe uznaliśmy dokonanie pomiaru sposobów radzenia sobie w sytuacji stresu. W drugim etapie badań przyjęliśmy, że w obliczu zgromadzonych już wyników, należy uwzględnić także aspekt pracy wielozmianowej, bo może on rzutować na higienę snu i w konsekwencji ocenę jego jakości. Założono znaczenie zaburzeń snu w grupie SW dla kształtowania się wypalenia zawodowego w oparciu o dotychczasowe ustalenia, w których relacja wypalenie - sen była istotna (Wang i in., 2021; De Beer i in., 2014; Guglielmi, 2014).

Opracowania naukowe dotyczące zagadnienia snu, mierzyły się dotychczas z badaniem tej tematyki na grupie osób osadzonych, nie zaś funkcjonariuszy. Z punktu widzenia analiz dobrostanu psychofizycznego SW, regeneracyjny sen pracownika wydaje się mieć ogromne znaczenie. Jednocześnie brakowało do tej pory opracowań z zakresu tego tematu zarówno z obszaru Polski, jak i Indonezji.

Efekty naszej pracy zostały opisane w artykule: *Insomnia among Prison Officers and Its Relationship with Occupational Burnout: The Role of Coping with Stress in Polish and Indonesian Samples*. Badania przeprowadzono w 2021 roku. Zastosowaliśmy *Athens Insomnia Scale* (AIS) autorstwa Soldatos i in. (2000), do pomiaru jakości snu, *The Oldenburg Burnout Inventory* (OLBI; autorstwa Demerouti i Bakker, (2008), do pomiaru wyczerpania i zdystansowania jako dwóch podskal wypalenia zawodowego oraz narzędzie *Coping Orientation to Problems Experienced Inventory* (COPE), autorstwa Carver i in. (1989). Została zastosowana klasyfikacja trzyczynnikowa w stosunku do wyników ostatniego kwestionariusza: zaangażowane radzenie sobie, niezaangażowane radzenie oraz poszukiwanie wsparcia (Santoso i in., 2017). W badaniu wzięło udział 778 osób, w tym 50,4% z Polski. Narzędzie AIS umożliwiające ocenę wczesnych symptomów bezsenności wykazało, że w grupie polskiej występują one u 43,4% badanych a w grupie drugiej u 26,1%, częściej u płci męskiej.

W badaniu ustalono ponadto, że:

- zaangażowane radzenie sobie osłabia pozytywną relację między niższą jakością snu (bezsennością) a wyczerpaniem oraz zdystansowaniem zawodowym,
- poszukiwanie wsparcia osłabia pozytywną relację między niższą jakością snu (bezsennością) a wyczerpaniem i zdystansowaniem,
- w modelu predykcji, rzadsze poszukiwanie wsparcia, praca wielozmianowa, płeć męska okazały się czynnikami mającymi istotne znaczenie dla wzmożenia dolegliwości w zakresie snu w grupie funkcjonariuszy.

Jak w pierwszym etapie badania, tu również wystąpiły różnice między krajami. Analizy ścieżek wykazały, że między innymi wiek miał znaczenie dla przewidywania zaburzeń snu. W Polsce im był wyższy, tym wyższe były wyniki w zakresie dolegliwości.

Wyniki badań międzynarodowych zostały zaprezentowane w formie wystąpienia ustnego podczas The 2nd International Online Conference of Law and Human Rights w 2021 roku oraz trzech wystąpień konferencyjnych w 2022 roku, odbywających się w Polsce.

Dwuletni projekt współpracy z Politeknik Ilmu Pemasyarakatan, University of Indonesia, doprowadził mnie do następujących konkluzji względem prowadzenia badań nad dobrostanem w SW:

- różnice kulturowe mogą odgrywać znaczenie dla oceny strategii radzenia sobie poprzez stosowanie alkoholu (Indonezja to kraj w większości muzułmański, z zakazem jego spożywania),

- należy (z uwzględnieniem doświadczeń pandemicznych) zorganizować i przeprowadzić badanie w formule online, kontrolując jednocześnie aby informacja o badaniu dotarła do osób tylko ze struktur SW i żeby nie było możliwości jest dalszego upowszechniania, przez osoby do tego nieuprawnione.

Projekt nr 4:

**Ogólnopolskie analizy na terenie Polski nad zjawiskiem konsekwencji zdrowotnych
pracy w SW. Metaanaliza**

Projekt opracowany i zaprezentowany w formie:

- a) artykułu, 2023 rok
Autorzy: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Katarzyna Orlak, Mikołaj Stolarski.
Work for the Prison Service: selected health consequences - investigating the role of personal resources, job demands, work stress, and burnout. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 36(6), 1–17,
- b) raportu z badań, przekazanego do Centralnego Zarządu Służby Więziennej w Warszawie,
- c) wykładów zrealizowanych w ramach zaproszenia władz Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, w okresie 04.2023 r. - 05.2023 r.

Uczestnictwo w *X Ogólnopolskiej Konferencji Sekcji Psychologii Zdrowia PTP*, na Uniwersytecie Gdańskim, w dniach 15-17 maja 2015 r., przyniosło mi nawiązanie współpracy ze Stowarzyszeniem *Zdrowa Praca* z siedzibą w Warszawie. Jednym z projektów, do którego zostałam zaproszona jako partner, było ogólnokrajowe badanie *Monitoring stresu w Służbie Więziennej*.

W badaniu wzięli udział funkcjonariusze Służby Więziennej w Polsce. Przeprowadzono je we współpracy z Centralnym Zarządem Służby Więziennej. Badaniu poddano pracowników ze wszystkich jednostek podległych - okręgowych inspektoratów. Zastosowana została metoda online, poprzez udostępnienie linku do badań przygotowanego przez Stowarzyszenie. Nad całością procesu czuwali psycholodzy Medycyny Pracy, którym udzielono również informacji o badaniu, jego celu i warunkach uczestnictwa.

Projekt zaowocował zebraniem danych od 1732 funkcjonariuszy, co znacząco odróżnia go od pozostałych projektów dotychczas prowadzonych nad SW i opublikowanych. Artykuł, jaki powstał w oparciu o ten projekt został zatytułowany: *Work for the Prison Service: selected health consequences - investigating the role of personal resources, job demands, work stress, and burnout*. Przygotowany został z dr Katarzyną Orlak ze Stowarzyszenia *Zdrowa Praca* w

Warszawie i dr Mikołajem Stolarskim (Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie). Moim udziałem było: przygotowanie modelu badawczego, interpretacja wyników oraz opracowanie przeglądu literatury na potrzeby artykułu.

Przyjęliśmy za cel sprawdzenie, czy zgodnie ze wspomnianym w części teoretycznej modelem *Wymagania Pracy-Zasoby* (JD-R) Bakker i Demerouti (2007), specyficzne warunki pracy będą rzutować na osłabienie stanu psychofizycznego funkcjonariusza (w badaniu: pod postacią częstszych doświadczeń stresowych - napięcia, irytacji, problemów ze zrelaksowaniem się oraz wypalenia zawodowego). Dodatkowo, założyliśmy sprawdzenie czy ta relacja będzie moderowana poziomem wybranych zasobów osobistych (samoskutecznością, wsparciem w pracy, radzeniem sobie poprzez używanie alkoholu i innych substancji psychoaktywnych).

Do tej pory, w opracowaniach empirycznych można było odnaleźć konkluzje, że wypalenie zawodowe jest rezultatem stresu doświadczanego w grupie SW (Lindquist i Whitehead, 1986). Wraz z dr Katarzyną Orlak, przyjęliśmy model, który miał umożliwić nam ocenę relacji między wymaganiami pracy i zasobami funkcjonariuszy a doświadczaniem przez nich stresu oraz doświadczaniem wypalenia zawodowego.

W oparciu o wcześniej poczynione analizy literatury i założenia modelu, wybraliśmy wsparcie społeczne w pracy jako jedną z potencjalnych moderatorów relacji: wymagania pracy - stan psychofizyczny oraz relacji: stan psychofizyczny funkcjonariusza - zachowania związane z alkoholem i symptomy stresowe (Baka, 2013). W populacji ogólnej, potwierdzono do tej pory buforujący wpływ spostrzeganego wsparcia społecznego na związek między stresem a zaangażowaniem w alkohol (Peirce i in., 1996). Zmiennymi zależnymi w badaniu były: symptomy stresu (poznawcze, somatyczne oraz depresyjne) i zachowania związane z konsumpcją alkoholu. Dobór drugiej zmiennej, stanowił konsekwencję dotychczasowych analiz empirycznych z moim udziałem. Opracowań, w których podejmowano się zagadnienia używania alkoholu jako konsekwencji obciążeń w pracy SW jest stosunkowo mało, a sam temat jest niezwykle trudnym do badania. Do tej pory, m.in. ustalono, że wśród funkcjonariuszy deklarujących spożywanie napojów alkoholowych, są istotnie wyższe średnie wyniki w zakresie symptomów wypalenia zawodowego - wyczerpania emocjonalnego i cynizmu oraz niższe wyniki w zakresie poczucia osiągnięć zawodowych (Campos, 2016).

W badaniu zastosowano następujące narzędzia: wybrane skale *Kopenhaskiego Kwestionariusza Psychospołecznego* (COPSOQ II) do oceny zagrożeń psychospołecznych występujących w środowisku pracy (Baka, 2019; Orlak i in., 2019), *Wielowymiarowy Inwentarz do Pomiaru Radzenia Sobie ze Stresem* (COPE), autorstwa Carvera i in. (1989), w

polskiej adaptacji Juczyńskiego, Ogińskiej-Bulik (2009), *Test Rozpoznawania Zaburzeń Związanych z Używaniem Alkoholu* (AUDIT; Babor, 1996), pozwalający na ocenę stopnia zachowań związanych z alkoholem.

Wyniki naszych badań pokazały, że model *Wymagania Pracy-Zasoby* (JD-R) ma zastosowanie w przewidywaniu konsekwencji zdrowotnych pracowników SW. Okazało się, że wymagania ilościowe, emocjonalne i ilościowe w pracy pozwalają przewidywać dwa stany: napięcie stresowe i wypalenie; jedynie pierwszy z nich pozwala przewidywać prawdopodobieństwo występowania zachowań związanych z alkoholem. Tempo pracy jako jedyne badane wymaganie, nie rzutowało na wyniki w zakresie stanu psychofizycznego.

Ponadto, wsparcie ze strony przełożonych (nie zaś współpracowników) okazało się moderować relację między wymaganiami w pracy a napięciem stresowym. Symptomy stresowe okazały się być zarówno efektem doświadczanych napięć, jak i wypalenia zawodowego.

Wnioskami z badań było, że:

- opierając się o zastosowany model JD-R, badania w procesie rekrutacji i selekcji do SW, dotychczas koncentrujące się na ocenie osobowości czy stanu zdrowia, mogą zostać rozszerzone o ocenę psychologiczną zasobów osobistych przyszłego funkcjonariusza,
- zagadnienie wsparcia w pracy jawi się na tyle znaczącym zasobem w służbie, że należy się mu dalej przyglądać, również z uwzględnieniem społecznego postrzegania tego zagadnienia względem organizacji, jaką jest SW.

W trakcie trwającego projektu badań nr 4, SW zaczęła intensyfikować procesy rekrutacyjne poprzez współpracę z ośrodkami akademickimi, udział w wydarzeniach typu Targi Pracy. Nie uszło to mojej uwadze z punktu widzenia ciekawości, jaką wzbudzało we mnie zagadnienie odbioru struktur więziennych przez potencjalnych kandydatów do Służby.

Dotychczasowe, opisane wyżej projekty o SW zostały przeze mnie zaprezentowane w odpowiedzi na zaproszenie władz Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Rijeka, w formie trzech wykładów mających miejsce w okresie 04.2023 r. - 05.2023 r., w ramach kursów Prof. Mladenki Tkalčić i Prof. Zorana Sušanja dla studentów Psychologii, oraz dla członków Stowarzyszenia Studentów PSIRIUS.

Projekt nr 5:

Rola czynników o charakterze osobistym w postrzeganiu cech pracy w SW.

Współpraca polsko-węgierska

**Rola psychologii w kształtowaniu rozwiązań służących wzmacnianiu dobrostanu
funkcjonariuszy Służby Więziennej - podsumowanie**

Projekt opracowany i zaprezentowany w formie:

a) artykułu, 2025 rok

Autorzy: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, Andrzej Piotrowski, Márta Miklósi, Judit Hegedűs. A job that's interesting, but requires supervisor support. Personal determinants, perceived job characteristics and interest in prison service work. A comparative study between Poland and Hungary.

Polskie Forum Psychologiczne, 30, 1. (zaakc.do druku)⁸,

b) artykułu, 2025 rok

Autor: **Ewa Sygit-Kowalkowska** (2025). Dorobek i znaczenie badań naukowych nad personelem więziennym. Wizja i użyteczność kontynuacji badań - perspektywa psychologiczna.

Law Education Security, 127. (artykuł zaakceptowany do druku)⁹,

c) cyklu zajęć skierowanych do studentów kierunku Psychologia, zrealizowanego w ramach stażu naukowego w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego w okresie marzec-maj 2024 roku,

d) wystąpienia ustnego podczas 24th National Conference on Educational Science, University of Debrecen, 24-26.10.2024 r., autorstwa: Miklósi Márta, Hegedűs Judit, Andrzej Piotrowski, **Ewa Sygit-Kowalkowska**, o tytule: *Intention to work in the Prison Service in Poland and Hungary - the role of gender, sensation-seeking, family tradition, and anticipated support from supervisors*,

e) wystąpienia ustnego o tytule: *Wzmacnianie dobrostanu psychofizycznego funkcjonariuszy SW- wnioski z badań własnych*, autorstwa: **Ewa Sygit-Kowalkowska**, podczas IX Międzynarodowej Konferencji Naukowej, pod tytułem: *Nowe tendencje w psychologii i pedagogice*, 4.04.2025 r., Akademia Handlowa Nauk Stosowanych w Radomiu.

⁸ Informacja mailowa od Redakcji czasopisma

⁹ Informacja mailowa otrzymania od Redakcji czasopisma

W obliczu wyraźnych zmian w zakresie rekrutacji do służby i otwarcia SW na współpracę z ośrodkami akademickimi w tym zakresie, pojawił się we mnie pomysł, aby dokonać analiz, które przybliżą zagadnienie postrzegania cech pracy i atrakcyjności tego zawodu w grupie studentów wybranych kierunków studiów, które wiążą się swoim profilem z pracą w usługach społecznych.

Idea badań w zakresie postrzegania SW była również efektem prowadzenia zajęć z młodzieżą z klas mundurowych w Zespole Szkół nr 24 w Bydgoszczy w ramach realizacji celów statutowych Centrum Mediacji i Edukacji Prawnej im. Kamili Wyrębskiej w Bydgoszczy. Refleksje młodzieży dotyczące tego, skąd czerpią wiedzę o zawodzie, na ile ich przyszłe wybory zawodowe są zdeterminowane tradycjami rodzinnymi oraz co w ich ocenie stanowi o atrakcyjności SW, doprowadziły mnie do poszukiwania kolejnych wyzwań naukowych w kręgu potencjalnych kandydatów do tej służby.

Dotychczas brakowało na gruncie polskim czy też europejskim, opracowań naukowych z tego zakresu. Projekt badań powstał w efekcie mojej współpracy z Uniwersytetem w Debreczynie (Węgry), nawiązanej w związku z wizytą dr Mártę Miklósi (Faculty of Humanities, University of Debrecen, Hungary) oraz dr Miklósa Tihanyi na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy w czerwcu 2023 roku. O odbyliśmy zaplanowaną przeze mnie wizytę w Zakładzie Karnym w Inowrocławiu i uczestniczyliśmy w spotkaniu roboczym z Dyrektorem zakładu ppłk Magdaleną Zwierzchowską. Dokonałmy wspólnie analizy sytuacji kadrowej w SW w obydwu krajach. Prace projektowe doprowadziły do konkluzji, że istnieje zasadność co do przeprowadzenia badania w obydwu krajach.

Opracowałam projekt badań: *Educational and cultural questions in Polish prisons. The attitude of students concerning working in prison*. Projekt pozyskał finansowanie w ramach stypendium dla nauczycieli akademickich WACŁAW FELCZAK FOUNDATION (nr: WFA/12/5/1/FE/2023). Moja rola partnera badawczego i twórczyni projektu wiązała się z przeprowadzeniem badań na gruncie polskim oraz ich przeanalizowaniem. Projekt zrealizowałam we współpracy z Uniwersytetem w Debreczynie (Węgry) i dr Mártą Miklósi oraz dr Judit Hegedűs (Faculty of Law Enforcement, Ludovika University of Public Service, Budapest, Hungary). Do współpracy zaprosiłam również dr hab. Andrzeja Piotrowskiego, prof. Uniwersytetu Gdańskiego.

Założyliśmy z zespołem, że postrzeganie wymagań i innych cech pracy, rzutuje na odbiór Służby i jej potencjalną atrakcyjność. Zainteresowaliśmy się wraz zespołem kwestią,

czy cechy osobiste, kluczowe z punktu widzenia specyfiki pracy w SW mają również znaczenie dla deklarowanego zainteresowania Służbą.

Analiza danych oraz porównanie sytuacji kadrowej na obszarze obu krajów pokazały, że:

- do 2022 r. w Polsce i na Węgrzech był zbliżony odsetek osób osadzonych, w przeliczeniu na 100.000 obywateli (EuroPris, 2023). Jednocześnie, to najwyższe proporcje na terenie Unii Europejskiej. Obydwa kraje mają ponadto wysokie wskaźniki powrotności do przestępstwa (recydywy);
- w obydwu krajach widoczny jest odpływ kadry SW, prowadzone są intensywne zabiegi rekrutacyjne do służby;
- na Węgrzech opisywane są przypadki łamania praw ludzi osadzonych, wskazuje się na rosnące przeludnienie i to, że warunki życia osadzonych odbiegają od europejskich standardów, co również wskazuje literatura (Hungarian Helsinki Committee, 2024).

Zastanawiające było dla mnie, na ile praca w SW będzie nadal atrakcyjna, jeśli dostęp do powyższych informacji ma każdy obywatel (w tym student), poprzez korzystanie z internetu.

Badania objęły studentów z ośrodków akademickich w Polsce i na Węgrzech. Założono, że :

- a) cechy osobiste:
 - empatia, przeżność psychiczna, impulsywność, płeć, wartości
 - stanowić będą predyktory zainteresowania pracą lub praktykami w SW,
- b) postrzegane cechy pracy:
 - emocjonalne wymagania pracy, postrzegane wsparcie w pracy i postrzegana kontrola w pracy
 - stanowić będą predyktory zainteresowania pracą lub praktykami w SW,
- c) tradycje rodzinne pracy w służbach mundurowych
 - stanowić będą predyktor zainteresowania pracą lub praktykami w SW,

Przyjęto również, że tradycje rodzinne pracy w służbach mundurowych będą moderatorem relacji między badanymi cechami osobistymi a zainteresowaniem pracą lub praktykami w SW.

W prezentowanym badaniu, zainteresowanie stażami w SW w obu grupach było ponad 10 razy wyższe niż liczba ich faktycznie zrealizowanych. Bieżące badanie wykazało częściowy wpływ cech indywidualnych, takich jak płeć czy poszukiwanie wrażeń, na zainteresowanie stażami w SW (w ogólnym modelu próby). Płeć żeńska zwiększyła zainteresowanie stażami w

służbie dwukrotnie, zarówno w ogólnej próbie, jak i w polskiej podgrupie. Spośród wszystkich podskal impulsywności, poszukiwanie wrażeń było najbardziej znaczące. Większa skłonność do poszukiwania wrażeń prowadziła do mniejszego zainteresowania stażami w PS i pracą w całej próbie. Wyniki badanych w zakresie empatii czy prężności psychicznej, okazały się być zaskakująco bez znaczenia. Tradycja rodzinna pracy w służbach mundurowych była moderatorem między postrzeganą kontrolą pracy a zainteresowaniem pracą w PS w całej próbie. U uczestników z tradycją rodzinną, wyższa postrzegana kontrola pracy była związana z wyższym zainteresowaniem pracą w SW. U uczestników bez tradycji rodzinnej, wyższa postrzegana kontrola pracy prowadziła do niższego zainteresowania pracą w SW. W próbie węgierskiej tradycja rodzinna była predyktorem zainteresowania pracą w służbie. Postrzegane wsparcie przełożonego było również istotne dla zainteresowania pracą. Było ono statystycznie istotnym predyktorem zarówno w podgrupie polskiej, jak i węgierskiej.

Wnioskami ze zrealizowanego projektu polsko-węgierskiego było, że:

- istnieje społeczna percepcja funkcjonariuszy i ich służby co stanowić może ważny aspekt zrozumienia procesów decyzyjnych związanych z aplikowaniem do SW;
- bieżące badania nie wyczerpują zagadnienia i wymagają dalszych eksploracji, z uwagi na ich praktyczne znaczenie.

Efekty współpracy naukowej zostały zaprezentowane w ramach sesji posterowej podczas 24th National Conference on Educational Science, University of Debrecen, w dniach 24-26.10.2024 r.

Dekadę badań prowadzonych na grupie funkcjonariuszy Służby Więziennej zamknęłam odbyciem stażu naukowego w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego w okresie marzec-maj 2024 roku. Kierunek mojego stażu był nieprzypadkowy. Między innymi, Instytut Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego ma wieloletnią tradycję związaną z rozwojem Psychologii penitencjarnej. Staż naukowy wykorzystałam na opracowanie wyników powyższych badań oraz przygotowanie artykułu podsumowującego moje działania na rzecz poznania specyfiki Służby Więziennej.

Zanim przystąpiłam do mojego ostatniego opracowania z cyklu poświęconego SW, zadałam sobie następujące pytania:

- 1) Jakie ma znaczenie dokonywanie podsumowania wiedzy z zakresu funkcjonowania zawodowego i dobrostanu funkcjonariuszy SW?
- 2) Do kogo ta wiedza może być zaadresowana, aby spełniła swój warunek użyteczności?

Moje konkluzje względem tego były następujące: upowszechnianie wiedzy na temat SW ma swój uniwersalny sens i znaczenie. Wszyscy zainteresowani tematem odbiorcy - od studentów, poprzez kadrę akademicką i funkcjonariuszy SW czy ustawodawcę - mogą sięgnąć po informacje jeśli będą przedstawione w sposób, który ukaże im wagę problemu, ale i stojące za tym potencjalne rozwiązania na polu naukowym, edukacyjnym czy legislacyjnym. W związku z tym, moje starania przy opracowywaniu tematu, miały na celu zintegrowanie:

- historii badań naukowych w obszarze psychologii penitencjarnej względem zagadnienia pracy w SW,
- obecnego stanu wiedzy ocenionego przeze mnie w kontekście zagrożeń i wyzwań psychologicznych stojących za wykonywaniem pracy w SW,
- psychologicznej wiedzy z zakresu wzmacniania dobrostanu w służbie, oraz poszukiwania rozwiązań służących w przyszłości, w oparciu o zrealizowany przeze mnie model badań.

W artykule zaprezentowałam specyfikę psychologicznych badań naukowych prowadzonych na SW i rolę psychologii w poszukiwaniu odpowiedzi na pytania dotyczące dobrostanu w pracy więziennej. Podkreśliłam, że cechy pracy: wysoki poziom wymagań i niski poziom kontroli, mogą narażać osoby wykonujące ten zawód na przeciążenia. Omawiając źródła stresu w pracy więziennej, wskazałam również na negatywny odbiór społeczny tego zawodu. Wypunktowałam problemy zdrowotne, mogące towarzyszyć pracy w SW; do opisu i wyjaśnienia różnic w funkcjonowaniu w pracy wykorzystałam informacje na temat zasobów osobistych. Powołałam się na wyniki swoich badań w tym obszarze. Opisałam konkluzje płynące z obecnego stanu wiedzy, omówiłam i podsumowałam źródła wyzwań polskiej Służby Więziennej.

Artykuł zostanie - zgodnie z informacją przekazaną od Redakcji - opublikowany w czasopiśmie *Law Education Security* (wcześniej *Przegląd Więziennictwa Polskiego*). Pismo jest poświęcone zagadnieniom funkcjonowania systemów penitencjarnych, co ma dla mnie szczególne znaczenie w obliczu ukończenia cyklu badawczego poświęconego SW.

Konkluzje płynące z przeprowadzonych badań:

Zaprezentowany projekt badań i jego efekty były ukierunkowane na przeanalizowanie funkcjonowania zawodowego w Służbie Więziennej, w tym:

- charakterystyk pracy w Służbie Więziennej,
- uwarunkowań podmiotowych,
- zainteresowania pracą (praktykami) w SW,

i ich wzajemnymi relacjami

a

dobrostanem psychofizycznym funkcjonariuszy - jego poszczególnymi elementami.

Konkluzje z badań zostaną zaprezentowane z wykorzystaniem trzech płaszczyzn:

- płaszczyzny opisu oraz płaszczyzny wyjaśnienia,
- płaszczyzny przewidywań i kontroli (*Zastosowanie wyników badań w zarządzaniu służbami penitencjarnymi*).

A. Płaszczyzna opisu i wyjaśnienia - konkluzje z badań:

Zaprojektowany i przeprowadzony cykl badań dostarczył informacji wyjaśniających:

Specyfikę funkcjonowania zawodowego funkcjonariuszy Służby Więziennej a poziom ich dobrostanu psychofizycznego

1. Analizy w zakresie dobrostanu w pracy w SW na płaszczyźnie samopoczucia fizyczno-psychicznego pokazały, że badani uzyskali wyniki drastycznie poniżej norm względem ogółu.

Jednocześnie, w efekcie badań SW uzyskano nowe wyniki wskazujące, że **wybrane kompetencje** emocjonalne interpersonalne i intrapersonalne, mające udowodnione znaczenie dla dobrostanu w populacji ogólnej, przekładają się również na dobrostan psychofizyczny (samopoczucie) i satysfakcję, doświadczaną w pracy przez funkcjonariuszy.

Okazało się, że w obliczu specyfiki działań służby, kompetencje w zakresie kontroli emocji w pracy przynoszą realną korzyść dla funkcjonariusza:

Wyższe wyniki dobrostanu (samopoczucia) na płaszczyźnie psychofizycznej występowały u osób z wyższymi wynikami w zakresie samokontroli emocji.

Ponadto, niezależnie od charakterystyki pracy, w każdym z badanych działów pracy - administracyjnym, ochrony i penitencjarnym, poziom **wrażliwości społecznej** (dostrzegania sygnałów emocjonalnych w otoczeniu społecznym w pracy) funkcjonariuszy to jeden z czynników pozwalających wyjaśniać odczuwaną przez nich satysfakcję.

2. Dostrzeżono, że - mimo specyfiki pracy w SW obarczonej potencjalnie niskim poziomem kontroli w pracy i dużymi wymaganiami - dla kształtowania się wybranych aspektów dobrostanu psychofizycznego funkcjonariuszy, istotny jest dobór strategii radzenia sobie ze stresem:

Strategia radzenia sobie poprzez poszukiwanie wsparcia w sytuacji stresu okazała się być pozytywnie powiązana z poziomem dobrostanu (samopoczucia) psychicznego i fizycznego; wyższe wyniki w zakresie tej strategii to jeden z czynników wyjaśniających wyższe wyniki w zakresie odczuwanej satysfakcji z pracy w SW.

Zachowania unikowe w sytuacji stresowej wiążą się ze średnio niższym **ogólnym dobrostanem życiowym**. Jest to najsilniejsza uchwycona relacja między analizowanymi strategiami radzenia sobie a dobrostanem deklarowanym przez SW.

3. Badania pokazały po raz pierwszy obraz jakości snu w SW. Uzyskano wiedzę, że **jakość snu** w grupie funkcjonariuszy wiąże się z cechami pracy, a relacja między jakością snu a symptomami wypalenia zawodowego jest modyfikowana strategiami radzenia sobie ze stresem:

Dla osób pracujących w systemie jednozmianowym, jakość snu była **średnio wyższa**. W porównaniu do funkcjonariuszy z Indonezji, symptomy bezsenności (zaburzeń snu) w polskiej SW były częściej doświadczane, szczególnie w grupie mężczyzn i osób bardziej zaawansowanych wiekiem.

Takie grupy czynników jak: zaangażowane radzenie sobie i poszukiwanie wsparcia stanowiły **zasoby osobiste** tj. osłabiały relację między niskimi wynikami co do

jakości snu a symptomami wyczerpania i zdystansowania względem pracy w grupie funkcjonariuszy.

4. Potwierdzono znaczenie kontaktów z więźniami (stanowiących charakterystykę stanowiska pracy w SW) oraz uzyskano zasób wiedzy na temat roli osobistych uwarunkowań dla kształtowania się wyników w zakresie wybranych aspektów dobrostanu: jego poziomu ogólnego, symptomów wypalenia zawodowego i zaangażowania w pracę w SW.

Dostrzeżono różnice między krajami w zakresie badanych aspektów:

Poszczególne wyniki w zakresie wymiarów wypalenia okazały się być powiązane z cechami osobowości. **Wzrost sumienności, poziomu ekstrawersji i ugodowości**, rzutował na niższy poziom rozczarowania oraz wzrost wyników w zakresie poczucia skuteczności zawodowej.

Zmienne określające cechy pracy w SW okazały się mieć znaczenie dla kształtowania się poziomu symptomów wypalenia. Niższe wyniki w tym zakresie były dostrzegalne w grupie osób nie pracujących w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi.

Dla wyników w zakresie **zaangażowania w pracę** (jednego z biegunów w wymiarze odnoszącym się do wypalenia zawodowego), osobowość okazała się być nieistotna statystycznie. Jednocześnie, deklarowane zaangażowanie w pracę w SW było powiązane z określonymi strategiami radzenia sobie. W grupie polskich funkcjonariuszy, było ono wyższe przy jednocześnie wyższych wynikach w zakresie **aktywnego radzenia sobie, poszukiwania wsparcia, koncentracji na emocjach** i powiązane z wyższym dobrostanem ogólnym.

Dodatkowo, dobrostan kształtował się na różnym poziomie w zależności od **typu zakładu karnego**. Był średnio wyżej oceniany w grupie funkcjonariuszy z zakładów karnych typu zamkniętego. U funkcjonariuszy z Indonezji, dobrostan był na średnio wyższym poziomie niż u polskich funkcjonariuszy.

5. Przyjrano się szczegółowiej (względem dotychczasowego stanu wiedzy) **zachowaniom związanym z używaniem alkoholu** w SW oraz zagadnieniu radzenia sobie ze stresem poprzez stosowanie substancji psychoaktywnych w grupie funkcjonariuszy. Wyniki badań pozwoliły na powiązanie tego zagadnienia ze stresem i wypaleniem zawodowym w SW:

W badaniu, analizowano dwa aspekty tworzące obraz dobrostanu psychofizycznego w SW: poziom występowania symptomów wypalenia zawodowego i doświadczane napięcie stresowe. Uzyskano wiedzę, że **niski poziom napięcie w pracy** pozwala przewidywać niższy poziom występowania zachowań powiązanych z alkoholem.

6. W ogólnopolskim badaniu ustalono, że wybrane charakterystyki pracy SW - poczucie wsparcia w pracy, postrzegane wymagania w pracy - stanowią predyktory stanu psychicznego i fizycznego funkcjonariuszy.

W efekcie analiz okazało się, że niższe wymagania w pracy SW o różnych charakterze pozwalały przewidywać **niższe napięcia stresowe** i niższe wyniki w zakresie wypalenia zawodowego, co z kolei w następstwie rzutowało na niższe wyniki w zakresie występowania symptomów stresowych na podłożu somatycznym, poznawczym i depresyjnym w grupie funkcjonariuszy.

Wsparcie przełożonych - w przeciwieństwie do wsparcia współpracowników - stanowiło istotny moderator relacji między wymaganiami w pracy a napięciami stresowymi.

7. Po raz pierwszy przyjrzano się pod kątem psychologicznym zagadnieniu postrzegania cech pracy w polskiej SW i dokonano tego w porównaniu do wyników grupy badanej pochodzącej z innego kraju:

Postrzeganą cechą pracy w SW rzutującą na wynik w zakresie **zainteresowania pracą** było **wsparcie przełożonego**. W próbie węgierskiej, tradycja rodzinna okazała się predyktorem zainteresowania pracą w służbie. Nie występowało powiązanie cech typu: empatia i prężność psychiczna z postawą zainteresowania wobec pracy/praktyk w SW. Tradycje rodzinne pracy w służbach moderowały relację między postrzeganą kontrolą w pracy a zainteresowaniem pracą w SW. Dla badanych bez tradycji rodzinnej, wyższa postrzegana kontrola pracy prowadziła do ich niższego zainteresowania pracą w SW.

Zainteresowanie pracą SW okazało się być częściej deklarowane przez **kobiety**. Potencjalne deklarowanie zainteresowania odbyciem stażu było drastycznie różne względem wyniku dotyczącego odbycia praktyk w SW w okresie przed badaniem.

B. Płaszczyzna przewidywań i kontroli - konkluzje z badań.

Zastosowanie wyników badań w zarządzaniu służbami penitencjarnymi:

W oparciu o zgromadzoną i opisaną powyżej wiedzę, należałoby przyjąć, że funkcjonariusze SW, którzy w ramach zaprojektowanego przeze mnie cyklu badań zadeklarowali niższy poziom niż przeciętny m.in.:

- satysfakcji i zaangażowania w pracę,
- jakości snu,
- dobrostanu psychofizycznego w pracy oraz ogólnego poziomu dobrostanu życiowego,
- aktywnego radzenia sobie i korzystania ze wsparcia społecznego w sytuacji stresu,
- kompetencji emocjonalnych,
- w zakresie unikania zachowań związanych z używaniem substancji psychoaktywnych,

wraz z upływem lat pracy w SW i długotrwałym narażeniem na obciążenia zawodowe, będą doświadczać dotkliwiej obniżenia poziomu swojego dobrostanu, o ile nie wprowadzą zmian w swoim funkcjonowaniu. Z punktu widzenia organizacji, jej cele (resocjalizacyjne, wychowawcze) mogą nie być realizowane w wystarczającym stopniu z uwagi na fakt, że kadra nie będzie na tyle wydolna by optymalnie działać zgodnie z wymaganiami w SW. Stąd, zmiany mogące zapobiec degradacji zdrowia funkcjonariuszy mogą być następstwem rozwiązań wdrożonych przez organizację.

W celu wzmacniania dobrostanu psychofizycznego w grupie funkcjonariuszy SW:

- Na każdym etapie rozwoju zawodowego, w ramach szkolenia wstępnego, zawodowego czy specjalistycznego¹⁰, rekomendowane byłyby zmiany w programie szkolenia. Wprowadzić należałoby do siatki zajęć: kształcenie psychologiczne - zajęcia z zakresu psychologii stresu zawodowego (np. aktywnego radzenia sobie), psychologii zdrowia (np. kontroli emocji własnych). Zajęcia powinny stanowić uzupełnienie już obowiązujących treści tj. nauki samoobrony, działania w sytuacjach nadzwyczajnych czy kształcenia prawniczego.

- W kwestii edukacji funkcjonariuszy SW należałoby przyjąć założenie, że treści psychologiczne, które do tej pory służyły głównie psychologom więziennym w ich pracy z osadzonymi, mają służyć dobrostanowi całej kadry SW. Edukacja psychologiczna winna być

¹⁰ Etapy szkolenia funkcjonariuszy zgodnie z ustawą z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej

powiązana z ukazaniem korzyści, poprzez określenie roli poszukiwania wsparcia i zaangażowania w radzeniu sobie z wyzwaniami zawodowymi i wskazaniu ich relacji z niższymi wynikami w zakresie wypalenia zawodowego i wyższą satysfakcją z pracy. Ponadto, należałoby zapewnić dodatkowy dostęp do wiedzy dla czynnych zawodowo funkcjonariuszy SW, niezależnie od działów pracy i typów zakładu karnego, na każdym etapie ich kariery zawodowej, wedle ich indywidualnych potrzeb; dostęp do wiedzy powinien być powszechny dla wszystkich funkcjonariuszy i darmowy¹¹;

- Należałoby wykorzystać dostępne już narzędzia (typu: superwizja, turnusy rehabilitacyjne), ale rozszerzyć zakres ich stosowania. Metoda superwizji w Służbie, która jest dedykowana personelowi psychologicznemu, mogłaby być wykorzystana na potrzeby wspierania w pracy pozostałych funkcjonariuszy - rozwijania ich kompetencji zawodowych. W ramach budowania zasobów zdrowia w pracy w SW, można by zwiększyć dostęp do usługi już wprowadzonej przepisami tj. turnusów rehabilitacyjnych¹². Stanowią one przykład profilaktyki wypalenia zawodowego. Przy rekrutacji do turnusu, pod uwagę mogłyby być brane takie dane wnioskodawcy jak: wiek, postrzeganie wymagań w pracy i napięcie stresowe doświadczane w codziennej pracy. W ramach programu turnusu rehabilitacyjnego przewidziane są obecnie zajęcia obejmujące m.in. tematykę stresu zawodowego, niemniej bez ich kontynuacji po powrocie - to mogłoby się zmienić na rzecz dalszego rozwijania i umacniania kompetencji w radzeniu sobie. Wydaje się, że zajęcia tematycznie muszą być poszerzone o profilaktykę uzależnień.

- Słuszne byłoby wprowadzenie nowych rozwiązań dedykowanych funkcjonariuszom najstarszym stażem¹³ oraz pełniącym stanowiska kierownicze, mających na celu zachęcenie ich

¹¹ Doksztalcanie się w zakresie rozwoju umiejętności miękkich przez funkcjonariuszy SW najczęściej wiąże się z koniecznością samodzielnego opłacenia nauki stąd dostęp w obecnym kształcie może być uznany za ograniczony.

¹² Ustawodawstwo polskie dotyczące więziennictwa przewiduje możliwość skorzystania z turnusu rehabilitacyjnego dla funkcjonariusza zagrożonego wypaleniem zawodowym. Taka możliwość występuje raz na dwa lata. (Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2022 r. w sprawie turnusów profilaktyczno-zdrowotnych w Służbie Więziennej)

¹³ Przepisy wskazują, że emerytura dla funkcjonariusza SW przyjętego w 2013 roku do służby, jest możliwa po 25 latach stażu w SW i po ukończeniu 55 roku życia, a nie jak dla funkcjonariusza pełniącego służbę przed 1 stycznia 2013 roku - po 15 latach pracy. (Ustawa z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin)

do stawania się realnym wsparciem dla pozostałych funkcjonariuszy; wizja funkcjonariusza Służby wpisana w syndrom Johna Wayne'a^{14 15}, mogłaby zostać zamieniona w wizję pracy dającej obopólne korzyści, jeśli jest oparta o wrażliwość społeczną występującą w zespole.

- Prowadzenie procesu rekrutacji i selekcji do służby¹⁶ z wykorzystaniem dodatkowych narzędzi pomiaru niż dotychczas np. w oparciu o analizy sposobów radzenia sobie ze stresem. Badanie charakterystyk osobowościowych może dostarczać dodatkowych, ważnych danych o kandydacie, z punktu widzenia nie tylko przydatności do zawodu w momencie naboru, ale i jego funkcjonowania w trakcie służby (np. w kwestii wystąpienia i rozwoju objawów wypalenia zawodowego).

Należałoby opracować schemat badań psychologicznych z uwzględnieniem specyfiki stanowiska pracy (i innych cech pracy), na które osoba aplikuje np. zmianowość, bezpośredni kontakt z osadzonymi czy typ zakładu karnego. Obecnie, rekrutacja do Służby nie przewiduje różnicowania względem stanowiska. Wiedza wynikająca z badań kazałaby przyjrzeć się bardziej wnikliwie kompetencjom osobistym m.in. u osób mających pracować w bezpośrednim kontakcie z osadzonymi.

- Słuszne byłoby kontrolowanie takiego aspektu dobrostanu jak jakość snu funkcjonariuszy i powiązanie wyników z zapewnieniem narzędzi mających na celu poprawę jego stanu. Schemat badań psychologicznych w SW powinien zakładać ich powtórzenie, uwzględniając wiek (staż pracy) funkcjonariusza, ze szczególną uwagę skierowaną na typ zakładu.

- Prowadzenie procesu promocji pracy w SW, w ramach rekrutacji do niej, prezentując szerokiemu gronu odbiorców instrumenty w zakresie wsparcia ze strony przełożonych w SW. Otwarcie się Służby Więziennej na pracę kobiet oraz możliwości odbywania praktyk w zakładach karnych.

¹⁴ Syndrom Johna Wayne'a charakteryzujący się nadmierną powagą, wycofaniem emocjonalnym i chłodem, postawami autorytarnymi, rozwojem widzenia tunelowego i cynizmem. Syndrom Johna Wayne'a, wyraża się w przekonaniu, że prośbienie o wsparcie społeczne wiąże się z niekompetencją. (Schaufeli i Peeters, 2000; Chandler i Jones, 1979)

¹⁶ Przy rekrutacji do SW i w trakcie jej pełnienia są prowadzone szczegółowe badania osobowości, spostrzegawczości, intelektu. O zdolności fizycznej i psychicznej do SW jest mowa w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 października 2005 r. w sprawie wymagań w zakresie zdolności fizycznej i psychicznej do Służby Więziennej. Wskazuje ono na niezdolność do służby z uwagi na m.in. nerwice, osobowość nieprawidłową, alkoholizm, intelekt poniżej normy.

b) Pozostały dorobek naukowy:

Pozostały dorobek naukowy tworzy zbiór prac empirycznych oraz prac o charakterze przeglądowym w łącznej liczbie dwudziestu pięciu, zatytułowany przede mną: *Zdrowie jednostek w szczególnych kontekstach zawodowych i sytuacyjnych*.

Rozwijając zainteresowania problematyką zdrowia osób pozostających w placówkach o charakterze izolacyjnym (totalnym, jak wskazywałam we wstępie), współtworzyłam projekty badawcze i uczestniczyłam w opracowywaniu ich efektów w formie publikacji. Mój pozostały dorobek publikacyjny dotyczy wybranych aspektów zdrowia m.in.:

- osób osadzonych w zakładach karnych: mężczyzn recydywistów oraz kobiet osadzonych (publikacje: rok 2024, rok 2016),
- pracowników ośrodków wychowawczych, w odniesieniu do wypełniania przez nich roli zawodowej (publikacje: rok 2021, rok 2020, rok 2019),
- personelu pielęgniarskiego szpitala psychiatrycznego (publikacje: rok 2021).

Ponadto, w skład pozostałych osiągnięć naukowych wchodzi opracowania empiryczne dotyczące:

- pracowników służb mundurowych,
- personelu medycznego,
- pracowników sądów powszechnych, przygotowane w oparciu o badania ogólnopolskie.

Ponadto, z racji wykształcenia prawniczego i kontynuowania pracy w zawodzie po ukończeniu studiów magisterskich, opracowałam cykl sześciu publikacji opisany przeze mnie tytułem zbiorczym: *Funkcja ideotwórcza psychologii dla tworzenia prawa i norm społecznego funkcjonowania*. Jestem w nich pierwszą bądź jedyną autorką.

Dorobek naukowy wskazany w **punkcie b)** autoreferatu, współrealizowałam:

I) w formie trzech międzynarodowych projektów badawczych, podjętych z następującymi ośrodkami naukowymi:

- Institute of Psychology, Oslo New University College, Oslo, Norway,
- Military MIND Academy, Pune, India,
- Faculty of Philosophy, University of Priština, Mitrovica, Serbia,

- Faculty of Physical Education and Sport, National University of Physical Education and Sports, Bucharest, Romania,
- Department of Sport and Training Theory, Latvian Academy of Sport Education, Riga, Latvia,
- Department of Physical and Social Education, Lithuanian Sports University, Kaunas, Lithuania,
- Department of Social Science and Languages, Armed Forces Academy of M.R. Štefánik, Liptovský Mikuláš, Slovakia,
- Faculty of Business Administration, University of Economics-The University of Danang, Danang City, Vietnam,

w zakresie dotyczącym:

- a) zagadnienia stresu, prężności i poczucia własnej skuteczności w okresie wojny rosyjsko-ukraińskiej wśród kobiet z Ukrainy, Polski, Rumunii i ze Słowacji;
- b) problematyki grupy zawodowej pielęgniarek i położnych w czasie pandemii COVID-19, na temat ich prężności psychicznej, poczucia stresu oraz intencji odejścia z organizacji;
- c) pracy zdalnej i roli prężności, radzenia sobie ze stresem oraz pasji pracy.

Efektem współpracy międzynarodowej są trzy artykuły o wskaźniku bibliometrycznym: 380 pkt MNiSW, 0.9 IF.

II) w formie projektów badawczych realizowanych we współpracy z ośrodkami naukowymi krajowymi, takimi jak:

- Wydział Nauk o Zdrowiu, Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy,
przy realizacji projektu dotyczącego:

- a) zdrowia w grupie personelu z ośrodków młodzieżowych,
- b) w badaniach nad personelem straży pożarnej,
- c) przy opracowaniu na temat roli alkoholu w środowisku zawodowym,

d) w badaniach nad zagadnieniem prężności psychicznej kobiet osadzonych w zakładzie karnym,

- Instytut Psychologii, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, przy realizacji projektu ogólnopolskiego dotyczącego dobrostan pracowników sądownictwa w kontekście roli wymiaru sprawiedliwości,

- Instytut Nauk o Kulturze Fizycznej, Uniwersytet Szczeciński; Klinika Anestezjologii i Intensywnej Terapii, Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu, przy opracowaniu zagadnienia znaczenia stylu życia w ochronie i promocji zdrowia,

- Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie, przy opracowywaniu zagadnienia związanego ze zdrowiem publicznym tj. zapobieganiem samobójstwom.

Prace empiryczne realizowane były we współpracy z placówkami o charakterze resocjalizacyjnych i leczniczym oraz wychowawczo-edukacyjnym, w tym:

- Zakładem Karnym w Inowrocławiu,
 - Zakładem Karnym w Czersku,
 - Wojewódzkim Szpitalem Dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Świeciu,
 - Młodzieżowymi Ośrodkami Wychowawczymi i Młodzieżowymi Ośrodkami Socjoterapii z terenu województwa kujawsko-pomorskiego oraz szkoły z terenu Solca Kujawskiego,
 - sądami powszechnymi z terenu Polski,
- oraz strażą pożarną z terenu województwa kujawsko-pomorskiego.

Wskaźniki bibliometryczne wszystkich publikacji ogółem na dzień składania autoreferatu (po uzyskaniu stopnia doktora):

Łączna wartość IF= 14.816

Łączna wartość punktacji MNiSW= 1492.224

Na wskazane wyżej zbiory tematyczne mojego pozostałego dorobku naukowego, składają się następujące artykuły:

I. Zdrowie jednostek w szczególnych kontekstach zawodowych i sytuacyjnych

Predoiu, R., Piotrowski, A., Makarowski, R., **Sygit-Kowalkowska, E.**, Boe, O., Predoiu A., Petrovska, I., Rawat, S. (2024). Stress, resilience, and sense of self-efficiency among Ukrainian, Polish, Romanian and Slovak women during the Russian invasion of Ukraine. *Psychiatria Polska*, 58, 5, 863–880, <https://doi:10.12740/PP/188199>
Punktacja: 0.900 IF; 100.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E., Wojciechowska-Rembisz, J. (2024). Factors motivating penitentiary recidivists to stop smoking cigarettes in the light of the research. *Law Education Security*, 122(1), 251–275. <https://doi:10.52694/ThPSR.122.12>
Punktacja : 100.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E. (2023). Teachers of socially maladjusted children and youth. Occupational burnout - sense of self-efficacy - teachers' life optimism. A comparative study. *Current Issues in Personality Psychology*, 11(1), 48–57. <https://doi:10.5114/cipp.2021.110855>
Punktacja: 200.000 pkt MNiSW

Piotrowski, A., **Sygit-Kowalkowska, E.**, Boe, O., Rawat, S. (2022). Resilience, Occupational Stress, Job Satisfaction, and Intention to Leave the Organization among Nurses and Midwives during the COVID-19 Pandemic. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 9(11), 6826. <https://doi:10.3390/ijerph19116826>
Punktacja: 140.000 pkt MEiN

Sygit-Kowalkowska, E., Piotrowski, A., Boe, O., Rawat, S., Minic, J., Predoiu, A., Predoiu, R., Vazne, Z., Fernate, A., Malinauskas, R., Phuc Nguyen, N., Blenkinsopp, J., Martinská, M. (2022). Evaluation of Work Mode and Its Importance for Home-Work and Work-Home Relationships: The Role of Resilience, Coping with Stress, and Passion for Work. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(21), 14491. <https://doi:10.3390/ijerph192114491>
Punktacja: 140.000 pkt MEiN

Sygit-Kowalkowska, E. (2021). Zmęczenie przewlekłe pielęgniarek w obliczu wyzwań współczesnej opieki psychiatrycznej. Czy temperament i środowisko pracy mają znaczenie? *Psychiatria Polska*, 55, 1047–1064. <https://doi:10.12740/PP/OnlineFirst/118480>
Punktacja: 1.596 IF; 100.000 MEiN

Sygit-Kowalkowska, E. (2020). Cechy pracy a wypełnianie roli wychowawczej pracowników młodzieżowych ośrodków wychowawczych i socjoterapii. *Psychologia Wychowawcza*, 59(17), 195–209. <https://doi:10.5604/01.3001.0014.2664>
Punktacja: 40.000 pkt MEiN

Sygit-Kowalkowska, E., Ziółkowski, M. (2019). Stres w środowisku zawodowym a używanie alkoholu. Stan badań i perspektywa ich dalszego rozwoju. *Alkoholizm i Narkomania*, 32(2), 109–130. <https://doi:10.5114/ain.2019.87627>

Punktacja: 28.284 pkt MEiN

Szrajda, J., **Sygit-Kowalkowska, E.**, Weber-Rajek, M., Tudorowska, M., Ziółkowski, M., Borkowska, A. (2019). Working with Socially Maladjusted Youths and Children With Developmental Disorders. Predictors and Correlations of Health Among Personnel in Youth Centres. *Journal of Education Culture and Society*, 10(1), 155–169.

<https://doi:10.15503/jecs20191.155.169>

Punktacja: 16.328 pkt MEiN

Sygit-Kowalkowska, E. (2018). Zaburzenia zdrowia i stanu emocjonalnego osoby dorosłej dotkniętej przestępstwem a psychologiczna ocena osobowego źródła dowodowego. *Studia Prawnoustrojowe*, 39, 297–310.

Punktacja: 9.000 pkt MEiN

Weber-Rajek, M., **Sygit-Kowalkowska, E.**, Radzimińska, A., Ossowski, R. (2017). Psychospołeczne zagrożenia w pracy funkcjonariuszy Służby Więziennej - przegląd literatury. *Studia Prawnoustrojowe*, 36, 41–52.

Punktacja: 4.500 pkt MEiN

Sygit-Kowalkowska, E., Weber-Rajek, M., Szrajda, J., Kraszkiewicz, K. Health at work and coping with stress of prison officers (2017). *Journal of Education, Health and Sport*, 7(3), 153–165. <https://doi:10.5281/zenodo.268294>

Punktacja: 1.750 pkt MEiN

Szrajda, J., Tudorowska, M., Kujawski, S., Weber-Rajek, M., **Sygit-Kowalkowska, E.**, Kobos, Z., Słomko, J., Tafil-Klawe, M., Zalewski, P. (2017). The Big Five personality and temperament traits and their correlation with styles of coping with stress in the fire brigade officers. *Journal of Education, Culture and Society*, 2, 163–173.

<https://doi:10.15503/jecs20172.163.173>

Punktacja: 1.444 pkt MEiN

Sygit-Kowalkowska, E., Szrajda, J., Weber-Rajek, M., Porążyński, K., Ziółkowski, M. (2016). Resilience as a predictor of mental health of incarcerated women. *Psychiatria Polska*, 47, 1–12. <https://doi:10.12740/PP/OnlineFirst/62617>

Punktacja: 1.010 IF; 15.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E., Boniecka, K. (2015). Społeczne korzyści z bycia homo empathicus: koncepcje i przegląd wyników badań. *Społeczeństwo i Rodzina*, 45(4), 79–94.

Punktacja: 11.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E., Sygit, K., Sygit, M. (2015). Emotional intelligence vs. health behaviour in selected groups in late adulthood. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*, 22(2), 338–343. <https://doi:10.5604/12321966.1152092>

Punktacja: 0.895 IF, 30.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E., Kraszkiewicz, K. (2014). Analiza psychologiczna ustosunkowania osób dorosłych wobec penalizacji wybranych przestępstw pod kątem właściwości społeczno-demograficznych i poziomu empatii : raport z badań. *Profilaktyka Społeczna i Resocjalizacja : Social Prevention and Resocialization*, 24, 171–194.

Punktacja: 7.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E., Sygit, B. (2014). Psychologia i prawo : między teorią a praktyką. E. Habzda-Siwek, J. Kabzińska (red.), *Prokuratura i Prawo*, 11-12, 153–163.

Sygit, K., Sygit, M., Pielichowska, E., **Sygit-Kowalkowska, E.** (2014). Constitutive importance of lifestyle in health protection and promotion. *Hygeia Public Health*, 49(4), 665–671.

Punktacja: 8.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E. (2014). Radzenie sobie ze stresem jako zachowanie zdrowotne człowieka - perspektywa psychologiczna : Coping with stress as a health behavior - psychological perspectives. *Hygeia Public Health*, 49(2), 202–208.

Punktacja: 8.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E. (2013). Osoba starsza w obliczu społecznych wyzwań okresu późnej dorosłości: The Elderly Facing Social Challenges of Late Adulthood. *Społeczeństwo i Rodzina*, 36, 86–97.

Punktacja: 11.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E. (2013). Inteligencja emocjonalna a strategie radzenia sobie ze stresem : psychologiczna analiza funkcjonowania mieszkańców ośrodków pomocy społecznej i studentów Uniwersytetów Trzeciego Wieku. *Gerontologia Polska*, 21(3), 98–108

Punktacja: 9.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E. (2013). Zachowania zdrowotne osób w okresie późnej dorosłości - socjodemograficzne korelaty i różnice między środowiskami społecznymi : The health behaviour of people in late adulthood - sociodemographic correlations and differences between social environments. *Annales Academiae Medicae Stetinensis : Roczniki Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie*, 59(1), 103–113.

Punktacja: 9.000 pkt MNiSW

Przed uzyskaniem stopnia doktora:

Słowińska J., **Sygit, E.** (2009). Zależność i osłabione możliwości obrony jako potencjalne źródła przemocy wobec osób niepełnosprawnych i starszych. *Człowiek Niepełnosprawność Społeczeństwo*, 2, 7–20.

Punktacja: 4.000 pkt MNiSW

Sygit, B., **Sygit E.,** Mondry, A. (2009). Rola osób trzecich w genezie handlu ludźmi. W: K. Wojtczak (red.), *Prawo i administracja* T. 8 (s. 225–235). WSB. \

Sygit, E. (2009). Długoletni staż zawodowy pielęgniarek - droga ku wypaleniu zawodowemu? *Annales Academiae Medicae Stetinensis*, 55(2), 81–87.

Punktacja: 4.000 pkt MNiSW

Sygit E., Ossowski, R. (2008). Przemoc wobec osób starszych ze względu na ich wiek, płeć i wykształcenie. *Gerontologia Polska*, 16(3), 61–73.

Punktacja: 6.000 pkt MNiSW

Sygit, E., Kowalkowski, T. (2008). Nadopiekuńczość i zaniechanie - formy przemocy odczuwane przez osoby starsze. *Medical Biological Science*, 22(1), 71–75.

Punktacja: 2.000 pkt MNiSW

Sygit, E. (2008). Dlaczego dyskryminujemy osoby starsze? *Psychogeriatrya Polska* 5(4), 153–158.

Punktacja: 4.000 pkt MNiSW

Bloch-Bogusławska, E., Sygit, B., Pufal, E., **Sygit, E.** (2008). Analiza porównawcza samobójstw na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w latach 1977-1991 oraz 1991-2006. *Archiwum Medycyny Sądowej i Kryminologii* 58(4), 140–144.

Punktacja: 4.000 pkt MNiSW

Sygit, B., Baranowski A., **Sygit, E.** (2005). Zoonoses threat in the process of migration of the population - sanitary, veterinary and legal problems. W: N. Gozdek, J. Kotarski, M. Polz-Dacewicz (red.), *Current health problems in empirical studies*. WERSET, s. 118–122.

Punktacja: 12.000 pkt MNiSW

Sygit, E. (2004). Problemy ochrony zdrowia w mowach programowych premierów polskich 1919-2004. *Annales Academiae Medicae Bydgosiensis*, 18(2), 109–114.

Punktacja: 2.000 pkt MNiSW

II. *Funkcja ideotwórcza psychologii dla tworzenia prawa i norm społecznego funkcjonowania*

Sygit-Kowalkowska, E. (2023). Psycholog sądowy w postępowaniu z małoletnim świadkiem przejawiającym zachowania samobójcze. W: B. Hołyst (red.), *Zapobieganie samobójstwom; zachowania suicydalne dzieci i młodzieży* (s. 515–533). Difin.

Punktacja: 20.000 pkt MEiN

Sygit-Kowalkowska, E., Ossowski, R. (2018). Empatia a psychopatia. O obliczach regulacji stosunków międzyludzkich. W: B. Hołyst, J. Duży, P. Grzegorzczak, Z. Wardak, D. Wąsik (red.), *Doprawdy litość to zbrodnia. Księga jubileuszowa z okazji 70. urodzin Profesora Bogusława Sygita*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Punktacja: 20.000 pkt MEiN

Sygit-Kowalkowska, E. (2018). Zaburzenia zdrowia i stanu emocjonalnego osoby dorosłej dotkniętej przestępstwem a psychologiczna ocena osobowego źródła dowodowego. *Studia Prawnoustrojowe*, 39, 297–310.

Sygit-Kowalkowska, E., Boniecka, K. (2015). Społeczne korzyści z bycia homo empathicus: koncepcje i przegląd wyników badań. *Społeczeństwo i Rodzina*, 45(4), 79–94.

Punktacja: 11.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E., Kraszkiewicz, K. (2014). Analiza psychologiczna ustosunkowania osób dorosłych wobec penalizacji wybranych przestępstw pod kątem właściwości społeczno-demograficznych i poziomu empatii : raport z badań. *Profilaktyka Społeczna i Resocjalizacja : Social Prevention and Resocialization*, 24, 171–194.

Punktacja: 7.000 pkt MNiSW

Sygit-Kowalkowska, E., Sygit, B. (2014). Psychologia i prawo : między teorią a praktyką. E. Habzda-Siwek, J. Kabzińska (red.), *Prokuratura i Prawo*, 11-12, 153–163.

c) Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

1) aktywność naukowa w Instytucie Psychologii na Uniwersytecie Gdańskim, 1.03.2024 r.- 31.05.2024 r., pod kierownictwem dr hab. Andrzeja Piotrowskiego, prof. UG, kierownika Zakładu Psychologii Penitencjarnej i Resocjalizacji:

- uczestnictwo w zajęciach seminaryjnych w Instytucie Psychologii, prowadzenie zajęć o charakterze wykładowym i seminaryjnym,
- tworzenie opracowania wyników badań do artykułu: Ewa Sygit-Kowalkowska, Andrzej Piotrowski, Márta Miklósi, Judit Hegedűs. A job that's interesting, but requires supervisor support. Personal determinants, perceived job characteristics and interest in prison service work. A comparative study between Poland and Hungary. *Polskie Forum Psychologiczne*, 1,
- praca koncepcyjna nad artykułem podsumowującym zagadnienia dotyczące badań nad Służbą Więzienną: Sygit-Kowalkowska, E. (2025). Dorobek i znaczenie badań naukowych nad personelem więziennym. Wizja i użyteczność kontynuacji badań - perspektywa psychologiczna. *Law Education Security*, 127.

2) aktywność naukowa w instytucji akademickiej Faculty of Humanities, University of Debrecen, Hungary w 2023 roku i 2024 roku:

- praca nad projektem badań polsko-węgierskich oraz przygotowanie wniosku grantowego do WACŁAW FELCZAK FOUNDATION oraz jego zrealizowanie,
- współpraca w ramach przygotowań do wystąpienia posterowego podczas 24th National Conference on Educational Science, University of Debrecen, w dniach 24-26.10.2024 r.

3) aktywność naukowa w National University of Physical Education and Sport, Bucharest, Romania (12.05.2023 r.-17.06.2023 r.):

- praca zespołowa nad wystąpieniem konferencyjnym w ramach *Innovations in sport psychology in view of the Olympic Games- 2024 edition*, International Congress of Education, Health and Human Movement, Bucharest, 14-17.06.2023 r. w zespole z : Edwin Keleti, Radu Predoiu, Alexandra Predoiu, Cristian Notaru,

- praca koncepcyjna nad wystąpieniem konferencyjnym *Healthy functioning: the role of coping stress management, sleep and emotional control*,

w ramach konferencji organizowanej przez National University of Physical Education and Sport, Bucharest, Romania.

- przeprowadzenie analiz i zebranie materiałów do artykułu: Predoiu, R., Piotrowski, A., Makarowski, R., Sygit-Kowalkowska, E., Boe, O., Predoiu A., Petrovska, I., Rawat, S. (2024). Stress, resilience, and sense of self-efficiency among Ukrainian, Polish, Romanian and Slovak women during the Russian invasion of Ukraine. *Psychiatria Polska*, 58, 5, 863–880, <https://doi:10.12740/PP/188199>

4) aktywność naukowa w University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences, Croatia, w okresie 25.04.2023 r.-4.05.2023 r.:

- prezentacja dorobku naukowego o charakterze empirycznym z zakresu badań nad SW oraz zebranie materiałów do projektu badań ujętego w artykule: Sygit-Kowalkowska, E., Piotrowski, A., Miklósi, M., Hegedűs, J. (2025). A job that's interesting, but requires supervisor support. Personal determinants, perceived job characteristics and interest in prison service work. A comparative study between Poland and Hungary. *Polskie Forum Psychologiczne*, 1.

5) aktywność naukowa w Politeknik Ilmu Pemasyarakatan, University of Indonesia, kształcącej kadry mundurowe, w okresie 2020-2021 roku:

- uczestnictwo w pracach koncepcyjnych w ramach projektu badań międzynarodowych nad Służbą Więzienną,

- współpraca w zakresie przygotowywania trzech wspólnych wystąpień konferencyjnych w okresie 2020-2021.

d) Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę.

1) Powołanie i opieka nad Kołem Naukowym Psychologii Kryminalnej przy Wydziale Psychologii UKW w Bydgoszczy, zrzeszającym studentów Psychologii oraz Kryminologii, od rok akademickiego 2024/2025:

- przygotowanie oferty edukacyjnej w formie warsztatów i wykładów, w tym z okazji Dni Psychologa, organizowanych na Wydziale Psychologii: symulacja przesłuchania sądowego z udziałem psychologa, wykład z zakresu profilowania psychologicznego, z udziałem zaproszonych gości, wykład dla studentów Wydziału Psychologii UKW z zakresu praktyki śledczej, z udziałem zaproszonych gości. Celem spotkań było przybliżenie studentom działalności zawodowej psychologa, związanej z pracą w obszarze sądowym i penitencjarnym.

2) Działalność popularyzująca naukę i działalność dydaktyczna - współpraca z Aresztem Śledczym w Bydgoszczy, Oddziałem Zewnętrznym w Bydgoszczy-Fordonie (ZK Fordon), rok akademicki 2023/2024 i 2024/2025:

- wizyty studyjne w ZK Fordon, przygotowanie i przeprowadzenie warsztatów przez studentów III roku Psychologii, z zakresu następujących bloków tematycznych:

a) radzenia sobie ze stresem w sytuacji osadzenia w zakładzie karnym i funkcjonowania w społeczności osób pozbawionych wolności; stresu adaptacyjnego wynikającego z rozłąki z osobami bliskimi i konieczności przyjęcia nowego sposobu funkcjonowania,

b) inteligencji emocjonalnej: umiejętności odczytywania emocji swoich i innych, umiejętności nazywania emocji i rozumienia, ich kontroli w relacjach społecznych ze współosadzonymi,

dedykowane osobom osadzonym-recydywistom penitencjarnym, 19.03.-22.03.2024 r.

- zorganizowanie w ramach Dni Psychologa na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, przy współpracy z st. chor. Sylwią Różycką, młodszą psycholog działu penitencjarnego ZK Fordon, wykładu dla studentów pod tytułem: *Pierwsze dni skazanego w zakładzie karnym*, 22.05.2024 r. oraz wykładu: *Praca psychologa w zakładzie*

karnym, 20.05.2025 r. Ich celem było przybliżenie studentom procedur wynikających z realizacji kary pozbawienia wolności oraz zakreszenie udziału psychologia w procesie pracy z osadzonymi.

3) Zorganizowanie i przeprowadzenie wykładu na Wydziale Prawa i Ekonomii UKW w Bydgoszczy (14.11.2024 r.), z udziałem członków Wspólnoty Anonimowych Alkoholików, pod tytułem: *Praca z osadzonymi w zakładach karnych*, realizowana w placówkach penitencjarnych w regionie kujawsko-pomorskim.

4) Współpraca z Okręgową Radą Adwokacką w Bydgoszczy i Zespołem Szkół nr 24 w Bydgoszczy w ramach projektu Centrum Mediacji i Edukacji Prawnej im. Kamili Wyrębskiej, od września 2022 roku - obecnie:

- przygotowanie projektu zajęć psychologicznych dla dzieci i młodzieży szkolnej oraz ich realizacja w formie warsztatowej i wykładowej na terenie:

a) Szkoły Podstawowej nr 40, z zakresu problematyki: Psychologii komunikacji, Psychologii emocji i motywacji, Psychologii stresu,

b) XII Liceum Ogólnokształcącego, w klasie o profilu mundurowym, z zakresu: Psychologii komunikacji, Psychologicznych warunków pracy i stresu zawodowego w służbach mundurowych.

Ponadto, udział w konferencji naukowo-dydaktycznej Leksykon Mediacji w Zespole Szkół nr 24 w Bydgoszczy i zaprezentowanie wykładu *Do przerwy 2:0. Co usłyszymy, kiedy dzieci mówią o trudnościach w relacjach - perspektywa psychologiczna*, 24.04.2024 r., stanowiący podsumowanie półtorarocznego projektu wspierania kompetencji psychospołecznych dzieci i młodzieży szkolnej.

5) Aktywności podejmowane na uczelni i poza nią, w ramach działalności popularyzującej naukę:

- Przeprowadzenie cyklu wykładów otwartych: *Praca psychologa sądowego. Wybrane obszary wyzwań i problemy diagnostyczne, Psychologiczna charakterystyka pracowników Służby Więziennej. Na co wskazują dotychczasowe badania naukowe?* oraz wykład w ramach wydarzenia z cyklu Salon Akademicki: *Trauma-pokrzywdzenie-przebaczenie. Ścieżki jakimi podąża rodzina dotknięta przemocą*, Instytut Pedagogiki i Psychologii, Uniwersytet Pomorski w Słupsku, 10.04.2024 r.-20.11.2024 r.

- Zaprojektowanie i zorganizowanie zajęć wykładowych z: Prof. Meetu Khosla, (University of Delhi, India), *Life beyond the Pandemic: seeking opportunities in challenges*, dla studentów i pracowników Wydziału Psychologii UKW, 2.12. 2022 r.,

- Zaprojektowanie i zorganizowanie zajęć wykładowych z: dr Samir Rawat (Military Mind Academy, India) *Multicultural Diversity and Culture in Indian Contexts*, Wydział Prawa i Ekonomii UKW w Bydgoszczy, 16.04.2024 r.,

- Zaprojektowanie i zorganizowanie zajęć dyskusyjno-wykładowych z: Márta Takács-Miklósi (Institute of Educational Studies and Cultural Management, University of Debrecen) i Miklós Tihanyi (Department of Public Security, University of Public Service Ludovika), dla studentów Koła Naukowego Kryminologii, Wydziału Prawa i Ekonomii, UKW w Bydgoszczy, 12.06.2023 r.

- Obchody Dni Psychologa na Wydziale Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, wykład *Świadek w postępowaniu karnym*, 22.05.2023 r.

- Dzień licealisty, Biblioteka Główna Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, *Warsztat pracy psychologa sądowego*, 23.11.2023 r.

- Instytutu Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, wykład otwarty *Radzenie sobie ze stresem i zdrowie psychiczne*, 19.05.2021 r.

- Dni Nauki Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, wykład otwarty *Zamki z papieru, mgły i tajemnic czyli jak wyglądają bliskie związki emocjonalne kobiet z agresorem?*, 24.05.2018 r.

- Studenckie Koło Naukowe Diagnozy Klinicznej, wykład *Śmierć i inne straty w pracy opiniotawczą psychologa sądowego* Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 28.05.2018 r.

- Gazeta Express Bydgoski, wywiad, *UKW otwiera nowy kierunek*, 14.02.2015 r.

e) Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1-6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej.

1) Trzysemestralne studia podyplomowe *Psychologia sądowa i Mediacje* na Wydziale Psychologii UKW w Bydgoszczy 2015 i 2016 rok:

- funkcja Kierownika studiów,
- autorka koncepcji i programu studiów,
- prowadząca wykłady:

*Prawno-etyczne aspekty wykonywania zawodu biegłego sądowego,
Teorie przyczyn przestępczości.*

Studia podyplomowe o charakterze teoretyczno-aplikacyjnym, skierowane do czynnych zawodowo psychologów oraz prawników. Mające na celu przekazanie specjalistycznej wiedzy psychologiczno-prawnej w tym z zakresu opiniowania sądowego oraz prowadzenia mediacji sądowych. Studia Podyplomowe z Psychologii Sądowej i Mediacji wypełniały standardy szkolenia mediatorów zgodnie z zaleceniami *Spółecznej Rady ds. Alternatywnych Metod Rozwiązywania Konfliktów i Sporów przy Ministrze Sprawiedliwości* z dn. 29 października 2007 roku, co stanowiło merytoryczną podstawę do składania wniosku o wpis na listę mediatorów sądowych, z uwzględnieniem specyfiki wymagań co do dziedzin prawa, których sprawy dotyczą. Program i zakres treści stanowił również merytoryczną podstawę do składania wniosku o wpis na listę biegłych sądowych, prowadzoną przez właściwe miejscowo sądy okręgowe¹⁷.

2) Uczestnictwo w szkoleniach i innych formach doskonalenia zawodowego:

- Fundacja Science Watch Polska, szkolenie: *Cele i zadania Komisji ds. Etyki w Nauce*, 2.02.2022 r.

- Pracownia Pomocy Psychologicznej dla Dzieci, Młodzieży i Rodzin, Sopot. Szkolenie: *Opiniowanie psychologiczne w sprawach rodzinnych*, 11.03.2018 r.

- Dolnośląskie Centrum Psychoterapii we Wrocławiu, Studia podyplomowe, *Psychologia sądowa*, 10.2012 r. - 02. 2022 r.

¹⁷ Kolejny nabór 2018/2019 rok i 2021/2022 rok zawieszony z uwagi na zmiany w sądownictwie oraz ograniczenia pandemiczne.

3) Opiniowanie sądowo-psychologiczne na zlecenie:

- Sądu Rejonowego w Bydgoszczy,
 - Sądu Rejonowego w Nakle nad Notecią,
 - Sądu Okręgowego w Bydgoszczy,
 - Prokuratury Rejonowej w Gdańsku,
 - Prokuratury Rejonowej w Bydgoszczy,
 - Prokuratury Okręgowej w Bydgoszczy,
- od 2013 roku - obecnie,

w zakresie diagnozowania:

- stanu zdrowia świadków i pokrzywdzonych w postępowaniu przygotowawczym oraz świadków i pokrzywdzonych w postępowaniu sądowym w sprawach karnych (w zakresie oceny *stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania postrzeżeń* wedle zapisów art. 192, ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego), o przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu (art.148-162, ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny; k.k.), przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności (art.197-205 k.k.), przeciwko rodzinie i opiece (art.206-211 k.k.), przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową (art.218-221 k.k.), oraz oskarżonych w postępowaniu sądowym w sprawach karnych,
- stanu zdrowia powodów w postępowaniu cywilnym, w sprawach o odszkodowanie i zadośćuczynienie, z tytułu wypadków przy pracy (w zakresie oceny psychospołecznych warunków pracy oraz konsekwencji wypadku przy pracy, jego zakresu oraz trwałości).

BIBLIOGRAFIA:

- Alarcon, G., Eschleman K.J., Bowling N.A. (2009). Relationships between Personality Variables and Burnout: A Meta-Analysis. *Work & Stress*, 23(3), 244–263. <https://doi.org/10.1080/02678370903282600>.
- Anshel, M.H. (2000). A conceptual model and implications for coping with stressful events in police work. *Criminal Justice and Behavior*, 27, 375–400.
- Ashraf, M.A. (2020). Demographic Factors, Compensation, Job Satisfaction and Organizational Commitment in Private University: An Analysis Using SEM. *Journal of Global Responsibility*, 11(4), 407–436.
- Babor, T.F., de la Fuente, R.J., Saunders, J., Grant, M. (1996). *Test rozpoznawania zaburzeń związanych z piciem alkoholu AUDIT*, Publikacja Światowej Organizacji Zdrowia. Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- Baka, Ł. (2019). *Kopenhaski Kwestionariusz Psychospołeczny (COPSOQ II) : podręcznik do polskiej wersji narzędzia / Łukasz Baka*. Warszawa. Centralny Instytut Ochrony Pracy - Państwowy Instytut Badawczy.
- Baka, Ł. (2018). Mechanizmy kształtowania się zdolności do pracy w świetle modelu wymagania w pracy - zasoby. *Czasopismo Psychologiczne*, 24(3), 481–490. <https://doi.org/10.14691/CPPIJ.24.3.481>.
- Baka, Ł. (2013). Relacje społeczne w pracy jako moderator zależności: wymagania w pracy – zdrowie psychiczne i fizyczne nauczycieli. *Psychologia Społeczna* 8(27), 422–434.
- Bakker, A.B., Demerouti, E. (2007). The Job Demands-Resources model: State of the art. *Journal of Managerial Psychology*, 22(3), 309–328. <https://doi.org/10.1108/02683940710733115>.
- Baładynowicz, A. (2012). Pejoratywne aspekty systemu izolacyjno-dyscyplinarnego. M. Snopek (red.), *Izolacja penitencjarna z perspektywy pejoratywnej i melioratywnej*. (s. 13–38). Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Binley, J. (2023). The Experience of Post-Traumatic Stress Disorder in Ex-Prison Officers. *Prison Service Journal*, 267, 66–74.
- Brodsky, C.M. (1982). Work stress in correctional institutions. *Journal of Prison and Jail Health*, 2, 74–102.
- Burke, R., Deszca, E. (1986). Correlates of psychological burnout phases among police officers. *Human Relations*, 39, 487–501. <https://doi.org/10.1177/001872678603900601>.

- Camp, S.D. (1994). Assessing the effects of organizational commitment and job satisfaction on turnover: An event history approach. *The Prison Journal*, 74, 279–305.
<https://doi.org/10.1177/0032855594074003002>.
- Campos JA, Schneider V, Bonafé FS, Oliveira RV, Maroco J. (2016). Burnout Syndrome and alcohol consumption in prison employees. *Revista Brasileira Epidemiologia*, 19(1), 205–216. <https://doi.org/10.1590/1980-5497201600010018>.
- Cantril, H. (1965). *The pattern of human concern*. Rutgers University Press.
- Carlson, J. R., Thomas, G. (2006). Burnout among prison caseworkers and correctional officers. *Journal of Offender Rehabilitation*, 43, 19–34.
https://doi.org/10.1300/J076v43n03_02.
- Carver, C.S., Scheier, M.F., Weintraub, J.K. (1989). Assessing coping strategies: A theoretically based approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 267–283.
- Centralny Zarząd Służby Więziennej (2024). *Roczna Informacja Statystyczna za rok 2023*.
Pobrane 2 listopada 2025 z: <https://sw.gov.pl/strona/Statystyka>.
- Centralny Zarząd Służby Więziennej (2020). *Statystyka roczna*. Pobrane 20 grudnia 2024 z:
<https://sw.gov.pl/strona/statystyka-roczna>.
- Chandler, E.V., Jones, C.S. (1979). Cynicism – An Inevitability of Police Work? *Journal of Police Science and Administration* 7(1), 65–68.
- Cherniss, C. (1980). *Staff burnout: Job stress in human services*. Sage.
- Cieślak, R., Korczyńska, J., Strelau, J., Kaczmarek, M. (2008). Burnout predictors among prison officers: The moderating effect of temperamental endurance. *Personality and Individual Differences*, 45(7), 666–672, <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.07.012>.
- Cieślak, R., Wierszal-Bazyl, M. (2000). *Psychospołeczne warunki pracy. Podręcznik do kwestionariusza*. Centralny Instytut Ochrony Pracy.
- Ciosek, M. (1993). *Izolacja więzienna*. Uniwersytet Gdański.
- Crawley, E. (2004). Emotion and Performance: Prison Officers and the Presentation of Self in Prisons. *Punishment & Society*, 6(4), 411–427. <https://doi.org/10.1177/1462474504046121>.
- Cullen, F.T., Link, B.G., Wolfe, N.T., Frank, J. (1985). The social dimensions of correctional officer stress. *Justice Quarterly*, 2(4), 505–533.
<https://doi.org/10.1080/07418828500088711>.

- De Beer, L., Pienaar, J., Rothmann S.Jr. (2014). Job burnout's relationship with sleep difficulties in the presence of control variables: A self-report study. *South African Journal of Psychology*, 44, 454–466. <https://doi:10.1177/0081246314538249>.
- Demerouti, E., Bakker, A.B. (2008). The Oldenburg Burnout Inventory: A good alternative to measure burnout and engagement. W: J. Halbesleben (red.), *Stress and Burnout in Health Care* (65–78). Nova Sciences: Hauppauge.
- De Simone, S. (2014). Conceptualizing Wellbeing in the Workplace. *International Journal of Business and Social Science* 5(12), 118–122.
- Dollard, M.F., Winefield, A.H. (1995). Trait anxiety, work demand, social support and psychological distress in correctional officers. *Anxiety, Stress, and Coping*, 8, 25–35.
- EuroPris (2023). European Prison Information System. Pobrane 2 lutego 2025 z: <https://www.europpris.org/epis/statistics/m>.
- Favril, L., Rich, J.D., Hard, J., Fazel, S. (2024). Mental and physical health morbidity among people in prisons: an umbrella review. *Lancet Public Health*, 9(4), E250–E260.
- Fazel, S., Baillargeon, J. (2011). The health of prisoners. *The Lancet*, 377(9769), 956–965.
- Felczak, J. (2013). *Polski system penitencjarny. Racjonalizacja kosztów*. Difin.
- Gerstein, L.H., Topp, C.G., Correll, G. (1987). The role of the environment and person when predicting burnout among correctional personnel. *Criminal Justice and Behavior*, 14, 352–369.
- Goffman, E. (2011). *Instytucje totalne : o pacjentach szpitali psychiatrycznych i mieszkańcach innych instytucji totalnych*. GWP.
- Goffman, E. (1961). *Asylums*. Doubleday/Anchor.
- Gómez-Figueroa, H., Camino-Proaño, A. (2022). Mental and behavioral disorders in the prison context. *Revista Espanola de Sanidad Penitenciara*, 24(2), 66–74. <https://doi:10.18176/resp.00052>.
- Griffin, M. A., Neal, A., and Parker, S. K. (2007). A new model of work role performance: Positive behavior in uncertain and interdependent contexts. *Academy of Management Journal*, 50, 327–347.
- Gross, J.J., Richards, J.M., John, O.P. (2006). Emotion regulation in everyday life. W: D.K. Snyder, J. Simpson, J.N. Hughes (red.), *Emotion regulation in couples and families : Pathway to disfunction and health*. (s. 13–35). American Psychological Association.
- Guglielmi, O., Jurado-Gámez, B., Gude, F., Bucla-Casal, G. (2014). Job stress, burnout, and job satisfaction in sleep apnea patients, *Sleep Medicine*, 15(9), 1025–1030, <https://doi.org/10.1016/j.sleep.2014.05.015>.

- Haney, C., Banks, W. C., Zimbardo, P. G. (1973). A study of prisoners and guards in a simulated prison. *Naval Research Review*, 30, 4–17.
- Hepburn, J., Knepper, P. E. (1993). Correctional officers as human services workers: The effect on job satisfaction. *Justice Quarterly*, 10(2), 313-333.
- Heszen-Celińska, I., Sęk, H. (2020). *Psychologia zdrowia*. PWN.
- Hobfoll, S.E. (2002). Social and psychological resources and adaptation. *Review of General Psychology*, 6, 307–324.
- Huckabee, R.G. (1992). Stress in corrections: An overview of the issues. *Journal of Criminal Justice* 20(5), 479–486. [https://doi.org/10.1016/0047-2352\(92\)90081-J](https://doi.org/10.1016/0047-2352(92)90081-J).
- Hungarian Helsinki Committee (2024). *Disregard for human Rights of People in Prison-Key Concerns*. Pobrane 20 stycznia 2024 z: <https://helsinki.hu/en/disregard-for-human-rights-of-people-in-prison/>
- International Labour Organization (2009). *Workplace Well-being*. Pobrane 10 października 2024 z: http://www.ilo.org/safework/info/WCMS_118396/lang--en/index.htm
- Institute for Crime & Justice Policy Research (2020). *World Prison Brief Data*. Pobrane 11 grudnia 2024 z: <https://www.prisonstudies.org/country/indonesia>
- Irwin, J. (1996). The March of Folly. *Prison Journal*, 76, 489–494.
- Jaworowska, A. (2014). *Bochumski Inwentarz Osobowościowych Wyznaczników Pracy*. Polskie Towarzystwo Psychologiczne. Pracownia Testów Psychologicznych.
- Jaworowska, A. (2014). *Kwestionariusz wypalenia zawodowego Massimo Santinello. Polska normalizacja*. Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
- Juczyński, Z., Ogińska-Bulik, N. (2009). *Narzędzia Pomiaru Stresu i Radzenia Sobie ze Stresem*. Wydawnictwo Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
- Kahan, D.M. (1998). The Anatomy of Disgust in Criminal Law. *Michigan Law Review*, 96(6), 1621–1657.
- Kalaman, M.R. (2016). Służba więzienna w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego państwa. W: A. Misiuk, M. Kalaman (red.), *Kierunki zmian organizacyjno-technicznych w służbie więziennej*. (s. 21–35). Difin.
- Kee, L.B., bin Ahmad, R., Abdullah, S.M. (2016). Relationship between financial compensation and organizational commitment among Malaysian bank workers. *Asian Business Research*, 1(1), 75–85.

- Kinman, G., Clements, A.J., Hart, J. (2017). Job demands, resources and mental health in UK prison officers. *Occupational Medicine*, 67(6), 456–460.
<https://doi:10.1093/occmed/kqx091>.
- Kinman, G., Clements, A., Hart, J. (2016). Work-related wellbeing in UK prison officers: A benchmarking approach. *International Journal of Workplace Health Management*, 9, 290–307. <https://doi:10.1108/IJWHM-09-2015-0054>.
- Kuć, M. (2008). Kara pozbawienia wolności jako problem interdyscyplinarny. W: M. Kuć (red.), *Kryminologiczne i penitencjarne aspekty wykonywania kary pozbawienia wolności*. (s. 37). TN KUL.
- Lernell, L. (1977). *Podstawowe zagadnienia penologii*. Wydawnictwo Prawnicze.
- Lambert, E.G., Barton-Bellessa, S.M., Hogan, N.L. (2015). The Consequences of Emotional Burnout Among Correctional Staff. *SAGE Open*, 5.
<https://doi:10.1177/2158244015590444>.
- Lambert, E. G., Barton, S.M., Hogan, N.L. (1999). The missing link between job satisfaction and correctional staff behaviour. The issue of organizational commitment. *American Journal of Criminal Justice*, 24(1), 95–116.
- Lambert, E., Hogan, N., Barton-Bellessa S., Jiang, S. (2012). Examining the Realationship Between Supervisor and Management Trust and Job Burnout Among Correctional Staff. *Criminal Justice and Behavior*, 2012, 937–957.
<https://doi:10.1177/0093854812439192>.
- Lambert, E., Paoline, III, E.A. (2010). Take this job and shove it: Turnover intent among jail staff. *Journal of Criminal Justice*, 38(2), 139–148.
- Lasky, G.L., Gordon, B.C., Srebalus, D.J. (1986). Occupational stressors among federal correctional officers working in different security levels. *Criminal Justice and Behavior*, 13, 317–327.
- Lindquist, C.A., Whitehead, J.T. (1986). Burnout, job stress, and job satisfaction among southern correctional officers: Perceptions and causal factors. *Journal of Offender Counseling, Services, and Rehabilitation*, 10, 5–26.
- Lombardo, L. (1981). *Guards imprisoned: Correctional officers at work*. Elsevier North-Holland.
- Łosiak, W. (2008). *Psychologia stresu*. Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne.
- Machel, H. (2003). *Więzienie jako instytucja*. Arche.

- Makowska, H., Poprawa, R. (2001). Radzenie sobie ze stresem w procesie budowania zdrowia. W: G. Dolińska-Zygmunt (red.), *Podstawy psychologii zdrowia* (s. 71–102). Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Maslach, C., Jackson, S.E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2, 99–113.
- Maslach, C., Jackson, S.E., Leiter, M.P. (1996). *Maslach Burnout Inventory Manual*, third ed. Consulting Psychologists Press.
- Mastalerz-Migas, A., Pokorna-Kaławak, D., Steciwko, A. (2012). Definicja stresu oraz wpływ przewlekłych sytuacji stresowych na stan zdrowia człowieka. W: A. Steciwko, A. Mastalerz-Migas (red.), *Stres oraz wypalenie zawodowe. Jak rozpoznawać, zapobiegać i leczyć* (s. 5–12). Elsevier, Urban&Partner.
- McManus, I.C., Jonvik, H., Richards, P., Paice, E. (2011). Vocation and avocation: leisure activities correlate with professional engagement, but not burnout, in a cross-sectional survey of UK doctors. *BMC Medicine* 30(9), 100. <https://doi:10.1186/1741-7015-9-100>.
- Morgan, R., Haveren, R., Pearson, Ch. (2002). Correctional Officer Burnout Further Analyses. *Criminal Justice and Behavior*, 29, 144–160. <https://doi:10.1177/0093854802029002002>.
- Nawój, J. (1997). Ryzyko i koszty wykonywania zawodu funkcjonariusza więziennego. Stres zawodowy, zagrożenia i profilaktyka. W: R. Cibor, J. Nawój (red.), *Rozwiązywanie problemów alkoholowych w społecznościach więziennych* (s. 168). OISW Katowice, Zakład Diagnozowania Potrzeb Społecznych Filii Uniwersytetu Śląskiego, Wojewódzki Szpital dla Psychicznie i Nerwowo Chorych w Branicach, Międzywydziałowe Studenckie Koło Penitencjarne przy Uniwersytecie Śląskim.
- Ogińska-Bulik N., (2006). *Stres zawodowy w zawodach usług społecznych. Źródła – konsekwencje – zapobieganie*. Difin.
- Ogińska-Bulik, N., Juczyński, Z. (2010). *Osobowość stres a zdrowie*. Difin.
- Orlak, K., Gołuch, D., Stolarski, M. (2019). Polish adaptation of The Copenhagen Psychosocial Questionnaire II (COPSOQ II) in Polish prison service staff - a tool for psychosocial risk assessment at the workplace. *The Polish Journal of Aviation Medicine, Bioengineering and Psychology* 25(1), 5–18. <https://doi.org/10.13174/pjambp.07.12.2020.01>.
- Peirce, R.S., Frone, M.R., Cooper, M.L., Russell, M. (1996). Financial Stress, Social Support, and Alcohol Involvement: A Longitudinal Test of the Buffering Hypothesis in a

- General Population Survey. *Health Psychology*, 15(1), 38–47. <https://doi.org/10.1037/0278-6133.15.1.38>.
- Piotrowski, A., Sygit-Kowalkowska, E., Hamzah, I. (2020). Work Engagement among Prison Officers. The Role of Individual and Organizational Factors in the Polish and Indonesian Penitentiary Systems. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 21. <https://doi.org/10.3390/ijerph17218206>.
- Rutter, D.R., Fielding, P.J. (1988). Sources of occupational stress: An examination of British prison officers. *Work and Stress*, 2, 291–299.
- Salovey, P., Mayer J.D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9, 185–211. <https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG>.
- Santoso, P.N., Hartono, B. (2017). *Pengaruh Job Demand-Resources Terhadap Burnout Pada Manajer Proyek Indonesia*. Seminarnasional Teknik Industri Universitas Gadjah Mada.
- Schaufeli, W. B., Bakker, A. B., Salanova, M. (2006). *Utrecht Work Engagement Scale-9 (UWES-9)*. APA PsycTests.
- Schaufeli, W.B., Peeters, M.C.W. (2000). Job Stress and Burnout Among Correctional Officers: A Literature Review. *International Journal of Stress Management*, 7, 19–48. <https://doi.org/10.1023/A:1009514731657>.
- Soldatos, C.R., Dikeos, D.G. (2000). Paparrigopoulos, T.J. Athens Insomnia Scale: Validation of an instrument based on ICD-10 criteria. *Journal of Psychosomatic Research*, 48, 555–560.
- Song, Y., Xiong, H., Zhang, C. (2018). Influence of social comparison on subjective well-being of nurses. *China Occupational Medicine*, 45(5), 591–594. <https://doi.org/10.11763/j.issn.2095-2619.2018.05.012>.
- Swoboda, W. (2012). Egzemplifikacja postaw skazanych wobec personelu więziennego. W: M. Snopek (red.), *Izolacja penitencjarna z perspektywy pejoratywnej i melioratywnej* (s. 130–140). Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Sygit-Kowalkowska, E. (2025). Dorobek i znaczenie badań naukowych nad personelem więziennym. Wizja i użyteczność kontynuacji badań - perspektywa psychologiczna. *Law Education Security*, 127. (artykuł zaakceptowany do druku).
- Sygit-Kowalkowska, E., Orlak, K., Stolarski, M. (2023). Work for the Prison Service: selected health consequences - investigating the role of personal resources, job demands, work stress, and burnout. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 36, 6, 1–17. <https://doi.org/10.13075/ijom.1896.02224>.

- Sygit-Kowalkowska, E., Piotrowski, A., Hamzah, I. (2021). Insomnia among Prison Officers and Its Relationship with Occupational Burnout: The Role of Coping with Stress in Polish and Indonesian Samples. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18, 8. <https://doi:10.3390/ijerph18084282>.
- Sygit-Kowalkowska, E., Piotrowski, A., Miklósi, M., Hegedűs, J. (2025). A job that's interesting, but requires supervisor support. Personal determinants, perceived job characteristics and interest in prison service work. A comparative study between Poland and Hungary. *Polskie Forum Psychologiczne*, 1 (artykuł zaakceptowany do druku).
- Sygit-Kowalkowska, E., Poklek, R., Pastwa-Wojciechowska, B. (2019). Predicting the Role of Personality Traits, Organizational Factors, and Strategies for Coping with Stress in Job Satisfaction in Correctional Services. *Polish Psychological Bulletin*, 50, 3, 275–283. <https://doi:10.24425/ppb.2019.130701>.
- Sygit-Kowalkowska, E., Weber-Rajek, M., Herkt, M., Ossowski, R. (2017). Wypalenie zawodowe u funkcjonariuszy służby więziennej. Rola osobowości i wybranych cech zawodowych. *Medycyna Pracy*, 68, 1, 85–9. <https://doi:10.13075/mp.5893.00499>.
- Sygit-Kowalkowska, E., Weber-Rajek, M., Porażyński, K., Goch, A., Kraszkiewicz, K., Bułatowicz I. (2015). Samokontrola emocjonalna, radzenie sobie ze stresem a samopoczucie fizyczne funkcjonariuszy służby więziennej. *Medycyna Pracy*, 66, 3, 373–382. <https://doi:10.13075/mp.5893.00182>.
- Testoni, I., Nencioni, I., Ronconi, L., Alemanno, F., Zamperini, A. (2020). Burnout, Reasons for Living and Dehumanisation among Italian Penitentiary Police Officers. *International Journal of Environmental Resesearch and Public Health*, 17(9), 3117. <https://doi: 10.3390/ijerph17093117>.
- Thailand Institute of Justice (2024). *Global Prison Trends*. Pobrane 22 grudnia 2024 z: https://cdn.penalreform.org/wp-content/uploads/2024/09/PRI_Global-prison-trends-report-2024_EN.pdf.
- Triplett, R., Mullings, J., Scarborough, K.E. (1996). Work-related stress and coping among correctional officers: Implications from organizational literature. *Journal of Criminal Justice*, 24, 291–308.
- Van Voorhis, P., Cullen, F.T., Link, B.G., Wolfe, N.T. (1991). The impact of race and gender on correctional officers' orientation to the integrated environment. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 28, 472–500

- Waddell, G., Burton, A.K. (2006). Is Work Good for Your Health and Well-Being? *Occupational Medicine*, 57(3), 229. <https://doi.org/10.1093/occmed/kql174>
- Wang, B., Lu Q, Sun F, Zhang R. (2021). The relationship between sleep quality and psychological distress and job burnout among Chinese psychiatric nurses. *Industrial Health*, 59, 427–435.
- Zalewska A.M. (2003). Skala Satysfakcji z Pracy – Pomiar poznawczego aspektu ogólnego zadowolenia z pracy. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Psychologica*, 7, 49–61.
- Zawadzki, B., Strelau, J., Szczepaniak, P., Śliwińska, M. (1998). *Inwentarz osobowości NEO-FFI Costy i McCrae*. Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.
- Zellars K.L., Perrewé, P.L., Hochwarter, W. A. (2000). Burnout in Health Care: The Role of the Five-Factors of Personality. *Journal of Applied Social Psychology*, 30(8), 1570–1598.
<https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2000.tb02456.x>
- Zespół Służby Medycyny Pracy i Bezpieczeństwa i Higieny Pracy (2016). *Informacja o stanie bezpieczeństwa i higieny pracy w jednostkach organizacyjnych Służby Więziennej*. Centralny Zarząd Służby Więziennej.
- Zimbardo, P.G., Haney, C., Banks, W.C., Jaffe D. (1978). Psychologia uwięzienia i deprawacja, a władza i patologia. W: K. Jankowski (red.), *Przełom w psychologii* (s. 27–45). Wybór.

Akty prawne:

- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2022 r. w sprawie turnusów profilaktyczno-zdrowotnych w Służbie Więziennej (Dz.U.2022.2335)
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 października 2005 r. w sprawie wymagań w zakresie zdolności fizycznej i psychicznej do Służby Więziennej (Dz.U. 2011 nr 20 poz.108)
- Ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U.2024.1869 t.j.)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U.2025.46 t.j.)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553)
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. 1997 nr 90 poz. 557)
- Ustawa z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej,

Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz.U.2024.1121 t.j.)

.....
(podpis wnioskodawcy)